

Terje Johannessen

Hva er adventisme? SDA-historie og identitet

Bakgrunnsmateriale for seminaret i
Ulsrud adventkirke 7. oktober 2012

Hva er adventisme?

SDA-historie og identitet

Det er sagt at *Syvendedags adventismens store tragedie er at den blir oppfattet som ikke Kristus-sentrert*. Tragedien er altså at den blir oppfattet som ikke Kristus-sentrert -- ikke at den er det, men at den blir oppfattet slik. Setningen er meget sterk og innholdsrik! Den innrømmer:

- Kommunikasjonsproblem
- Ulemper for adventismen både innad og utad
- Misforståelse - berettiget eller uberettiget

Noe av denne kritikken er utvilsomt berettiget, mens andre deler er i høyeste grad uberettiget. La oss ta det siste først:

Uberettiget kritikk

Et eksempel på uberettiget kritikk er Kai Arasolas påstand i sin doktoravhandling fra 1989 om at kanskje den viktigste forutsetningen for William Millers forkynnelse -- nemlig hans profetiske tolkningsregler ikke var Kristus-sentrerte. Han skriver:

Til slutt, og kanskje det mest betydningsfulle man kan ta i betraktning, er utelatt fra Millers regler. De nevner ikke Kristus, frelsen eller evangeliet. Dette passer godt sammen med det totale fravær av andaktsskrifter i milleritiske blad.¹

Kanskje han selv så det urimelige i en slik påstand, for litt lenger ut i avhandlingen modererer han seg litt og føyer til: «Imidlertid må man ikke konkludere med at mangelen på kristologisk innhold i Millers regler er et tegn på mangel på personlig fromhet.»²

Den slags akademisk argumentasjon og logikk nærmer seg faretruende det som vanligvis blir betegnet som Erasmus Montanus-logikk. Det minner også om gutten som kunne regne ut at han var eldre enn faren sin.

Figuren Erasmus Montanus er hentet fra Ludvig Holbergs komedie med samme navn. Sønnen til Jeppe på Bjerget og hans kone, Nille -- Rasmus Berg -- reiste til København for å studere. Stinn av akademisk snobberi forandret han navnet sitt til Erasmus Montanus. I løpet av sitt universitetsstudium hadde han ukritisk latt seg fylle opp med upraktisk, formallogisk og latinisert lærdom.

Ved hjemkomsten forkynte han dette formallogiske hjernespleen for sin mor: *En sten kan ikke flyve. Mor Lille kan ikke flyve. Ergo er Mor Lille en sten.*

¹ Kai Arasola: *The End of Historicism -- Millerite Hermeneutic of Time Prophecies in the Old Testament*, s. 59. Uppsala: University of Uppsala, Faculty of Theology, 1989.

² *Ibid*, s. 80.

At Kai Arasola i sin iver etter å få sin doktorgrad prøver å være i overkant kreativ, er forståelig. Men at han slipper unna med det overfor de lærde herrer på Uppsala universitet, er vanskeligere å forstå.

De burde vite bedre, men her passer åpenbart de gamle vismenns ord: *Morosophi moriones pessimi*: «De lærde narrer er de verste» eller «de lærde narrene er de største».

Også lederne og lekfolket i adventbevegelsen i 1840-årene var ofte utsatt for usakelig kritikk og kom dermed i et dilemma. Samme hva de gjorde så ble det galt i noens øyne. Sett fra ett ståsted ville de bli anklaget for ikke å tro på sin egen forkynnelse dersom de fortsatte sine aktiviteter som vanlig.

På den annen side ville de bli stemplet som fanatikere om de holdt opp med det. Så uansett hva de gjorde, ville det ikke være godt nok for dem som gikk inn for å kritisere og sverte dem. Men midt i alle disse dramatiske begivenhetene mistet ikke William Miller målet av syne. Bare to uker før skuffelsen skrev han følgende:

Jeg ser en herlighet i den syvende måned som jeg aldri så før. Skjønt Herren har vist meg de billedlige forhold med den syvende måned for 1½ år siden, oppdaget jeg ikke da kraften i forbildene. [Kfr. brev fra William Miller til Joshua Himes 3. mai 1843, publisert i *The Midnight Cry*, 1. juni 1843]. Velsignet være Herren. Nå ser jeg en skjønnhet, en harmoni og en overensstemmelse i Skriften som jeg lenge har bedt om, *men ikke har sett før i dag*. Takk, Gud, (...) Jeg er nesten hjemme.³

For Miller var det himmelen som var hans hjem, og det var hans venn, Jesus, som skulle komme tilbake for å hente ham dit om bare to uker!

Den siste setningen i sitatet ovenfor er betydningsfull fordi den slutter sirkelen i William Millers virke. Det var oppdagelsen av det faktum at *Jesus er min venn* som ga startskuddet til Millers virksomhet i 1816. Den ble avsluttet i 1844 med ønsket om å «se HAM min sjel lengter etter».

I ettertid beskrev han sin omvendelseserfaring i 1816 på denne måten: «Jeg så at Bibelen frembrakte akkurat en slik frelser som jeg trengte (...) Den ble min glede, og i Jesus fant jeg en venn. Frelseren ble for meg den ypperste blant ti tusener.» «Jeg så Jesus som en venn og min eneste hjelp, og Guds ord som den fullkomne leveregel.»⁴ Legg merke til kombinasjonen: Jesus som en venn og min eneste hjelp, og Guds ord som den fullkomne leveregel.

Skal man først lete etter ett hovedtema for Millers virksomhet, må det være innenfor disse rammene. Gjør man det, går det ikke an å komme frem til en konklusjon om at Millers forkynnelse ikke var Kristus-sentrert. Men selv om man ikke skulle ha fått tak på disse rammene, går det ikke an å beskyldte mennesker som forkynner Jesu gjenkomst, som vier hele

³ William Miller: Brev til Joshua V. Himes, datert 6. oktober 1844. Publisert i *Midnight Cry*, 12. oktober. 1844, s. 121. Uthevelsene er tilføyd. Kfr. E. C. Clemons: Brev til William Miller, datert 10. oktober 1844.

⁴ William Miller: *William Miller's Apology and Defence*, s. 5. Boston, MA: Joshua V. Himes, 1845. Kfr. Sylvester Bliss: *Memories of William Miller*, s. 67. og William Miller/Joshua Himes, red.: *Views of the Prophecies and Prophetic Cronology, Selected from Manuscripts of William Miller with a Memoir of his Life*, s. 10, 11. Boston, MA: Moses A. Dow, 1841.

sitt liv til dette budskapet og innretter seg etter budskapets innhold, for å ikke være Kristus-sentrerte. Hvis ikke dette er å være Kristus-sentrert, hva er det så?

På denne bakgrunn blir alle påstander om mangel på Kristus-sentretthet hos både Miller og hans tilhengere nærmest uforståelige. De virker tåpelige, selv om de i enkelte tilfelle er ment å være både lærde, akademiske, veloverveide og ikke minst moteriktige. Forutsetter man at disse forskerne virkelig har satt seg inn i stoffet, må det være tillatt å stille et stort spørsmål ved deres analytiske evner.

Dette utsagnet fra min side er ikke ment å være apologetisk, men jeg tillater meg å gjenta spørsmålet: Hvordan går det an å påstå at mennesker som forkynner at Jesus er en venn og frelser og snart vil komme for å hente sine barn for at de skal være sammen med ham bestandig, ikke er Kristus-sentrerte i sin forkynnelse?

Evangeliet er det glade budskap om frelse fra synd. Læren om Jesu gjenkomst er kronen på dette glade budskapet, og er derfor mer Kristus-sentrert enn noe annet lærepunkt.

Hva er adventisme? -- En definisjon

Når man skal gi en god forklaring på hva som er adventisme, gjelder det å skjelne mellom det som oppfattes som «spesielt adventistiske synspunkter» og det som ofte kalles «felleskristne lærepunkter». En som har klargjort dette på en god og lett forståelig måte er George Knight i boken som nå er oversatt til norsk: *Jakten på identitet*.

Men den kanskje beste definisjonen på *hva er adventisme?* -- og ikke minst hva som ikke er det -- mener jeg vi finner hos Ellen White. Ikke her nødvendigvis benyttet som en autoritativ kilde, men som et pålitelig samtidig vitne -- én som hadde vært sentral i begivenhetenes utvikling og samtidig analytisk nok til å skjelne det viktige fra der mindre viktige.

Og ikke minst! Hennes vitnesbyrd stemmer helt overens med det man i ettertid kan lese ut av samtidige kilder, dvs. amerikanske historiske kilder fra 1840-årene. I etterkant av stridighetene ved generalkonferensen i 1888 om hva som var landemerker eller ikke, gir hun et tilbakeblikk på de vel 40 årene som var gått siden skuffelsen.

Der var beviser og der var begrunnelse fra ordet som talte for seg selv og til bevisstheten. Men menneskenes sinn var fastlåst, forseglet mot enhver inntrengning av lys fordi de hadde bestemt seg for at det var farlig å flytte de «gamle landemerker» mens det i virkeligheten ikke beveget disse det minste grann. Men de hadde gale oppfatninger om hva som utgjorde de gamle landemerker.

Skuffelsen i 1844 var en periode fylt med store begivenheter som åpnet våre forundrede øyne for den renselse som skjedde i himmelens helligdom, og at denne hadde en bestemt relasjon til Guds folk på jorden. Og så den første og annen engels budskap, samt den tredje, som foldet ut banneret hvorpå det sto skrevet: «Guds bud og troen på Jesus». Ett av landemerkene under dette budskapet var Guds tempel i himmelen, som ble sett av hans sannhetselskende folk, og arken som inneholdt Guds lov. Lyset fra det fjerde buds sabbat kastet sine skarpe stråler på veien til dem som overtrådte Guds lov. Det at de ugudelige skal dø, er et gammelt landemerke. Jeg kan ikke komme på noe mer som kommer inn under begrepet de gamle landemerker. All denne ropingen om å flytte de gamle landemerker er bare innbilning.⁵

⁵ Ellen G. White: Manuskript MS-013-1889. «Standing by the Landmarks». Hele manuskriptet er gjengitt i *The Ellen G. White 1888 Materials*, s. 516-519.

De gamle landemerker var ifølge Ellen G. White i skrivende stund [1889] ikke mange, og i hvert fall ikke alt man trodde. Etter hennes mening besto de av følgende:

1. Sabbaten – ukens 7. dag som hviledag
2. Den himmelske helligdom og Jesu tjeneste der, og dens relasjon til menneskene
3. De ugudelige skal dø
4. Begivenhetene rundt 1844, forkynnelsen av de tre englers budskap og forholdene dem imellom. [Vår tidlige historie.]

Punkt 4 er spesielt interessant fordi man sjelden oppfatter dette som noe grunnleggende innen troslæren. Likevel er det her -- i historien fra 1844 og til begynnelsen av 1850 tallet -- at vi finner svarene på mange av de spørsmålene som ofte blir stilt i dag.

Men punkt 4 falt fort ut og ble erstattet av Jesu gjenkomst fordi alle samtidige kilder unisont pekte på denne doktrinen som en viktig bæresøyle -- et viktig landemerke. Kanskje det aller viktigste. Talløse uttalelser viser det selvvinnlysende -- at også Jesu gjenkomst er et av landemerkene, en av pilarene, en av grunnvollene. Dette kommer følgelig i tillegg til de tre ovenstående -- og man kan si at det med rette erstattet det opprinnelige punkt 4.

En variant som senere kom frem -- særlig i siste halvdel av 1900-tallet -- er de såkalte fem S-er. Hensikten var klar. Man ønsket å ha Ellen Whites skrifter eller «Spirit of Prophecy - Profetiens ånd» med som ett av landemerkene eller søylene.

De fem S-ene var følgende:

• Sabbath	Sabbaten
• Second Coming	Gjenkomsten
• Sanctuary	Helligdommen
• Soul sleep	Dødens søvn
• Spirit of Prophecy	Profetiens ånd

Ønsket var fromt nok, men kan ikke støttes dersom man legger den litterære og historiske sammenheng til grunn. Dermed ble det uholdbart å inkludere den siste! Dette til tross for mange «gode forsøk» fra velmenende brødre og søstre. Til og med Ellen Whites egen sønnesønn -- Arthur L. White -- støtte ikke dette. Og han kunne så visst ikke beskyldes for å være Ellen White-fiendtlig.

Arthur L. White sa også rett ut at alle de profetiske tolkningene heller ikke er inkludert i landemerkene. Han skriver følgende:

Et omhyggelig studium av dokumentene fra den tiden åpenbarer hva som var betegnet som «nåværende sannhet» i denne grunnleggende tidsperioden. Den [dvs. den «nåværende sannhet»] omfatter ikke, som noen har trodd, hele det velde av profetisk tolkning, detaljer som ble åpenbart i løpet av de påfølgende to eller tre tiår, men den [dvs. den «nåværende sannhet»] ble utgjort av viktige «bestanddeler», «pilarer», «grunnvoller».⁶

Deretter listet han opp de fire landemerkene som omtalt ovenfor.

⁶ Arthur L. White: *Ellen G. White - Messenger to the Remnant*, s. 40. Washington, D. C.: Ellen G. White Estate, 1959.

Disse landemerkene kommer igjen i de tre englers budskap. Summen av landemerkene, slik de er uttrykt i de tre englers budskap, er: Loven og evangeliet. Landemerkene i de tre englers budskap) er først og fremst ...

- Forkynnelsen av et tilbud om frifinnelse
- Dernest følgene av å forkaste tilbudet

Vi har egentlig bare fire basisdoktriner, også kalt landemerker. Disse vil være sentrale under forkynnelsen av de tre englers budskap.

Landemerkene - Satans mottrekk

Landemerkene er essensen og bæresøylene i syvendedags adventismen. Essensen i alt avguderier bryter totalt med essensen i våre landemerker. Ved å se på hvilke «ismer» som fikk vind i seglene under den såkalte opplysningstiden, er det ikke til å unngå at man ser trekk av Satans antiteser på samme tid som forkynnelsen av de tre englers budskap startet -- nemlig ved utløpet av Daniels profetier på 1260 og 2300 år. Dersom utregningene er riktige, tidfestes dette til tiden rundt 1800 og noen tiår fremover. I samme tidsrom fant det sted en parallell utvikling og forkynnelse av ulike ideer som vist nedenfor.

Landemerkene	Satans mottrekk
A. Sabbaten. Minnesmerke på skapelsen og frelsen	A. Evolusjonismen. Undergraver troen på Gud som skaper og frelser.
B. Helligdommen. Jesus som offer, frelser og gjenskaper. Frelse i ham alene.	B. Revolusjonismen. Mennesket må sørge for sin egen lykke. Frelse ved egne gjerninger.
C. De døde tilstand. Livet i Jesus -- skaperen og gjenskeren - alene. Livet fås ved Jesu lydighet.	C. Spiritismen. Sjelens udødelighet. Dom overflødig. "Åpenbaringer" erstatter lydighet.
D. Jesu gjenkomst. Løsningen på all synd og ondskap. Befrielsen fra slaveriet.	D. Positivismen. En positiv utvikling vil fortsette i det uendelige.

Ofte hører vi ulike påstander i forbindelse med diskusjonene om syvendedags adventismens eksistensberettigelse og grunnene for denne. Disse fire er de mest bærekraftige:

- Adventbevegelsen har en parallell til Exodus -- utgangen fra Egypt. Befrielsen fra slaveriet / synd.
- Den er omvendt økumenisme.
- Dette -- altså læresetningene -- går tilbake til den første menighet.
- Restaurasjonen -- SDA skal gjenopprette den fulle apostoliske lære før Jesu gjenkomst. Restaurasjonismen (av lat. restaurare - gjenopprette) står for en gjenoppbygging av noe i dets opprinnelige skikkelse

Påstandene ovenfor er etter alt å dømme riktige med det forbehold at essensen i landemerkene eller søylene ikke oppsto i den første kristne menighet, men etter alt å dømme går tilbake til Det gamle testamentet, ja helt tilbake til Eden. Dersom dette er riktig, **er syvendedags adventismen verdens eldste religion.**

Helligdommen i Eden

I forbindelse med syndefallet ser vi klart at det er Jesus som tar initiativet til en løsning på det alvorlige problemet som er oppstått. I denne prosessen demonstreres tre av Jesu nådegaver:

1. Hans nærvær -- allerede vist gjennom sabbaten før syndefallet. Gjennom shekinahen etter syndefallet.
2. Hans løfte -- vist gjennom helligdomstjenesten, oppstandelsen og hans komme.
3. Hans foranstaltning -- hva han skaffet til veie som vist gjennom helligdomstjenesten -- offeret og forsoningen.

Basert på dette kan man sette opp følgende tabell over landemerkene ved Edens port og deres forhold til Gud:

Landemerkene	Resultat
Sabbaten Døden Helligdommen Jesu gjenkomst	Samvær med Gud Atskillelse fra Gud Forsoning med Gud Gjenforening med Gud

Det første spørsmålet som melder seg er unektelig dette: Var det noen helligdom ved Edens port? Leslie Hardinge gir oss en del interessante tanker omkring dette. I sitt hefte *Shadows of His Sacrifice* sier han bl.a. dette:

Gud har valgt mange illustrasjoner for å hjelpe sitt folk til å forstå Jesu person, hans misjon og tjeneste. Den klareste og viktigste av dem er tabernaklet. (...) Dets tjenester og offer, dets seremonier og presteskap, som er formgitt av Gud selv, hjelper oss til å få et fortlølig grep om hva vår frelser gjør i den himmelske helligdom i dag.

Vi kan bare fatte ett poeng om gangen. Jesus er offeret. Han er også presten. Han er shekinahen, og han er også forhenget. Han er «ett og alt»! For å skjelne mellom den Herre Jesus Krist, Guds Lam, menneskenes mellommann, menneskerasens frelser, forløseren, kongen, så må vi sammenfatte alle aspektene i tabernaklet. Samtidig som vi bruker tid på én del av hans tjeneste, må vi ha i tankene at han er mangesidig.⁷

Herren drev mennesket ut av Eden (1 Mos 3,24). Grunnbetydningen i ordet *drev* er et utrykkelig skille, skilsmisse eller endelig atskillelse.

Men ...

Adam og Eva ble stengt ute fra hagen som Gud hadde plantet for deres glede med et flammende sverd. Det var ingen mulighet for å vende tilbake. Det faktum at Livets tre ble værende, selv om det ble vokter av engler og et sverd, var et glimt av håp. Er det ikke

⁷ Leslie Hardinge: *Shadows of His Sacrifice*, s. 5, 6. Privat utgivelse, udatert.

mulig at det faktisk at han holdt vakt over det og ikke rykket det opp med roten, betyr at én dag skal man på nytt spise at frukten (Åp 22,2)? Adam og Eva var ikke lenger velkommen i Guds nærvær, men de hadde håpet om at én dag ville paradiset bli gjenopprettet.⁸

Og videre:

Ved paradiset port så man shekinahen. Der var kjerubene. Der var også lammet som var slaktet ved Adams hånd, dets skinn dekket hans nakenhet. Også alteret var der, dit Kain bare brakte matofferet, mens Abel også brakte et lam.⁹

Edens hage forble på jorden lenge etter at menneskene var blitt drevet ut av den. De fikk lov til å se inn på uskyldighetens hjem, der inngangen bare var sperret engler som holdt vakt. Dette var ikke bare for å vise hva de hadde gått glipp av, men like mye for å illustrere håpet og et gjenopprettet paradiset.

Ved paradisetporten der kjeruber holdt vakt, ble den guddommelige herlighet åpenbart. Hit kom Adam og hans sønner for å tilbe Gud. Her fornyet de sitt løfte om lydighet mot den lov som de hadde overtrådt, men den følge at de var blitt forvist fra Eden (...)

Ved porten til Paradiset, som ble vaktet av kjerubene med blinkende sverd, åpenbarte Guds herlighet seg. Hit kom de første tilbedere. Her ble altrene reist og ofringene båret frem. Det var på dette sted Kain og Abel brakte sine ofre, og hit kom Gud for å samtale med dem.¹⁰

Det var ved hjelp av det flammende sverd som skinte gjennom kjerubenes vinger at veien til livets tre skulle holdes åpen. (...) Ordet *holde* her betyr å bevare, passe på, vedlikeholde. Slik ble veien til livets tre passet på og vedlikeholdt for den som til slutt ville finne veien tilbake til herligheten. (...)

Ved hagens port «satte» Gud kjerubene (1 Mos 3,24). Ordet «satte» kommer fra samme roten som shekinah. Guds herlighet bodde som et lys mellom kjerubenes vinger. Denne herligheten lyste opp veien synderen måtte reise for å komme tilbake til Gud. Det var her de sanne tilbedere samlet seg. Herren viste at han godtok Abels offer da ilden flammet fra herligheten og fortærte offeret. Shekinahen kunne være en fortærende ild.¹¹

Her er det interessant å merke seg at visse ting i tabernaklet var til stede allerede ved den første helligdom.

Den første helligdom var med andre ord ikke tabernaklet, men ved Edens port. Den hadde flere av grunnelementene i det som senere ble tabernaklet og templet. Bl.a. disse:

- Kjerubene – vaktet inngangen
- Shekinah – (sverdet) mellom kjerubene
- Delvis lukket port, men likevel åpen på grunn av løftet
- Livets tre – Staven
- Alteret – Stedfortrederen

⁸ The Nelson Study Bible, s. 11. Nashville, TN: Thomas Nelson Publishers, 1982.

⁹ Leslie Hardinge: *Shadows of His Sacrifice*, s. 5, 6.

¹⁰ Ellen G. White: *I historiens morgen*, s. 38, 55. Oslo: Norsk Bokforlag, 1980.

¹¹ Leslie Hardinge: *Shadows of His Sacrifice*, s. 6, 7.

Satans tilbud

Satans tilbud til Eva ved kunnskapens tre var ytterste konsekvens et tilbud om selvtilbedelse i stedet for lydighet mot Gud. All selvtilbedelse er avgudereri. Sjelden er det kommet tydeligere frem enn i sitatet nedenfor.

For oss som er utstyrt med den øverste makt, for oss alene er sannheten åpenbart fullt ut (...) den gjør at vi kan vite, se og føle at: mennesket på en gang er sin egen gud yppersteprest og konge. Dette er den opphøyde hemmelighet, nøkkelen til all vitenskap, høydepunktet på all innvielse. (...) I dag da du inntar din plass blant de øverste mestre (...) vil vi summere for deg den høyeste innvielses store lys: DU ER DIN EGEN GUD, DIN EGEN YPPERSTEPREST OG DIN EGEN KONGE.¹²

Sitatet skal være fra et brev til Garibaldi fra det øverste råd i frimurenes gren The Scottish Rite, da han skulle innvies til ordenens øverste grad -- 33°. I skarp kontrast til dette systemet som er til for bare de «innvidde», står den bibelske beskrivelse om veien til frelse slik den fremkommer i helligdomstjenesten. Helligdommen viser:

- Kontrast mellom hemmeligheter og innvielse i frelse ved gjerninger og udødelighet (du er selv gud) og Jesu verk i full åpenhet (Gud, konge og prest) -- de tre englers budskap.
- Helligdommen skal «komme til sin rett...» (Dan 8,14) -- de tre englers budskap.
- Jesus forkynnes som skaper / gjensker (frelser) -- de tre englers budskap.
- Jesus forkynnes som konge, dommer, prest (rettferdiggjørelse ved tro) -- de tre englers budskap.

Når det gjelder Jesu funksjon -- særlig da som vår øversteprest i den himmelske helligdom -- er det ikke tvil om at Pavekirken har overtatt noe av oldtidens mystikk og blandet den med kristen lære. Kollisjonen mellom tiaraen og kronen er et faktum. Jesu rolle er tåkelagt og erstattet med en prestelig midlertjeneste funnet opp av mennesker. Et historisk forsøk på å fjerne denne tåken vil bli behandlet nedenfor i striden om det «daglige».

Sabbaten i Eden

Sabbaten som landemerke var til stede allerede i Eden. Detter er ikke noe nytt for syvendedags adventister. Men tidligere var det et betydningsfullt avsnitt i boken *Patriarker og Profeter* der det forekom en paragraf der de siste linjene på en eller annen måte ble utelatt i oversettelsen: Det er *Patriarker og Profeter*, s. 71,72 [amerikansk utgave. s. 80, 81, (1958-utgaven s. 77)]. For sammenhengens skyld gjengis hele paragrafen:

Før fallet hadde våre første foreldre holdt sabbaten, som ble innstiftet i Eden. Etter at de ble utdrevet fra Paradis, vedble de å holde den. De hadde smakt ulydighetens bitre frukt og hadde lært at enhver som trår ned Guds bud, før eller senere vil lære at de guddommelige anordninger er hellige og uforanderlige, og at syndens straff visselig vil bli fullbyrdet. Alle Adams barn som ble tro mot Gud æret sabbaten.

Så kommer de interessante linjene som ikke var kommet med:

Men Kain og hans etterkommere respekterte ikke den dagen som Gud hadde hvilt på. De valgte sin egen til for arbeid og hvile, uten hensyn til Jehovas uttrykkelige påbud.

¹² Warren Weston: *Father of the Lies*, s. 246. Utgiver ikke oppgitt. Udatert. Angivelig sitert fra Paul Rosen: *L'Ennemie Sociale Face à Face* og Léon Meurin: *La Francmaçonnerie*, s. 231.

Dette har fått noen til å hevde at Kains barn var soltilbedere og dermed søndagsholdere. Bibelen gir ikke noe konkret svar på dette, men det tvinger frem følgende spørsmål: Når forsvant det 2. bud? Med pavekirken eller allerede i oldtiden? Det siste virker som det mest sannsynlige. Og det 4. bud? Man vet fra ulike retninger innen mystikken i oldtiden at det eksisterte en evolusjonslære allerede da. Man fjernet med andre ord alt det som pekte på Gud som skaper. Dette er vel så viktig som at selve dagen er forandret.

Liv og død i Eden

1 Mos 2,9 forteller at Kunnskapens tre og Livets tre hadde én ting felles: De sto begge midt i hagen. Man vet ikke hvor stor avstanden mellom trærne var, men her ble mennesket hele tiden stilt på valg: Spis av Livets tre og lev -- spis av Kunnskapens tre og dø.

Det ser ut som om Gud hadde sans for begrepet *midtpunkt* som en anskuelsesundervisning i hva menneskene skulle holde fokus på. Dette finner vi også igjen i helligdommens konstruksjon. Her er de to midtpunktene brennofferalteret og arken. I det motbilledlige Jesu offer på Golgata og hans rolle som forsvarer og frikjenner av sine barn -- med andre ord hans gjerning som øversteprest i himmelen. (Se nedenfor.)

Frukten på Livets tre var en motgift mot død og dets blader for å holde liv og udødelighet oppe. Mennesket ville fortsette å leve så lenge det spiste av det.¹³ Satans påstand var: Du skal ikke dø! Et løfte han ikke kunne holde! Vi har bare en betinget udødelighet. Legg merke til følgende fakta som kommer klart til uttrykk allerede i Eden:

- Livet er fra Gud
- Du har ikke noe liv i deg selv
- Du beholder bare livet så lenge du er lydig

Adventhåpet i Eden

Da Eva holdt sin førstefødte i armene, husket hun åpenbart på løftet i 1 Mos 3,15. Teksten i 1 Mos 4,1 på hebraisk lyder slik: «Jeg har fått en mann, Herren.» Det er ut fra teksten ikke tvil om at hun trodde at hun hadde født frelseren. Men virkeligheten skulle vise seg å bli en annen.

Mens håpet i Det nye testamentet fokuserer på Kristi gjenkomst, har Det gamle testamentet to midtpunkt: Det nærmere første komme og det fjernere annet komme. Ofte kom de to fokusene til uttrykk i et enkelt [ett og samme] bilde. (...) Alt håp er til sist et adventhåp, nemlig at Gud vil komme til sitt folk.¹⁴

Teksten i 1 Mos 3,15 er kortversjonene av den store strid. Den forteller at Jesus ikke slapp uskadd fra kampen. Verset har tradisjonelt blitt tolket som det tidligste evangeliet (proto-evangelium) av både jødiske og kristne tolkere. Det inneholder to løfter:

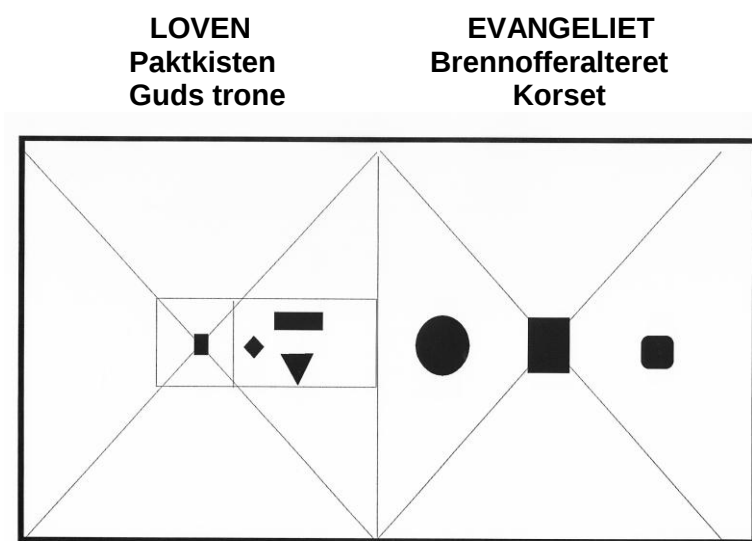
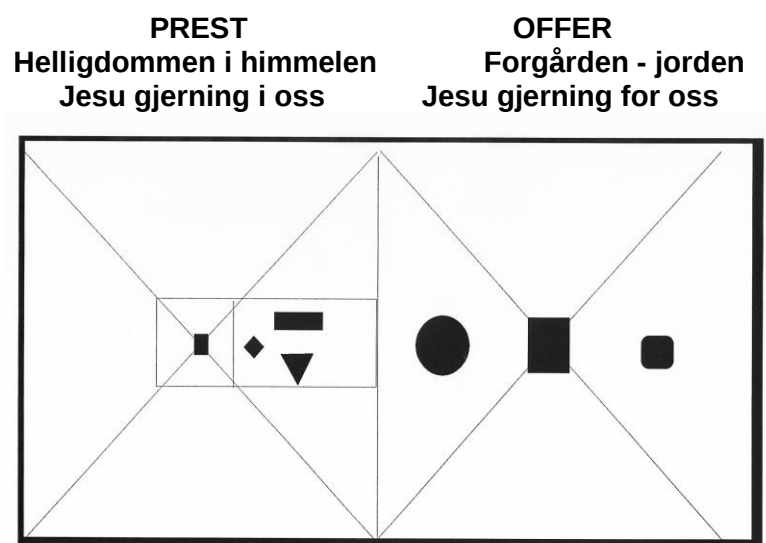
¹³ Ellen G. White: *Testimonies to the Church*, bind 8, s. 288; Sml. *Patriarchs and Prophets*, s. 60.

¹⁴ Niels-Erik Andreasen: «The Advent Hope in The Old Testament» i V. Nørskov Olsen, red.: *The Advent Hope in Scripture and History*, s. 15, 16. Washington, D.C. / Hagerstown, MD: Review and Herald Publishing Association, 1987.

- Løftet om at kvinnens sed fødes til fiendskap med slangens sed. Oppfylt ved Jesu første komme.
- Løftet om en endelig seier. Oppfylles ved Jesu annet komme.

Frelsesveien i helligdommen

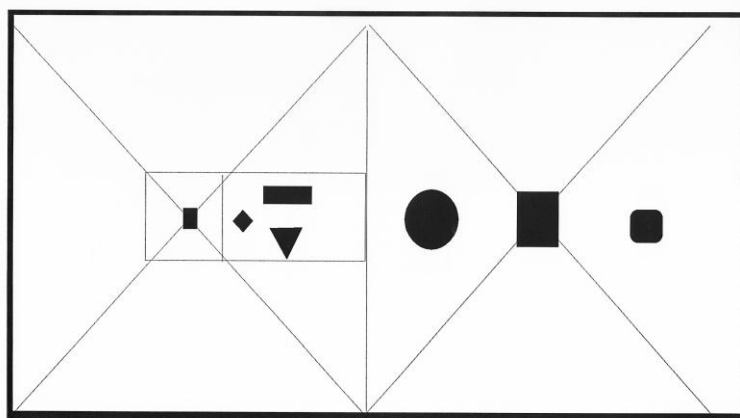
Selv om mange av grunnelementene i helligdommen var til stede allerede ved Edens port, ble veien til frelse aller best uttrykt i helligdommen og de tjenestene og ritualene som var forbundet med denne. Det kan illustreres ved følgende skisser. Legg merke til hva som utgjør de to midtpunktene og funksjonene som var forbundet med disse:

PROFETIER

DE 2300 DAGENE
Forsoningsdagen

DE 70 UKENE
Golgata

1844-erfaringen

Vi er så tilbake til tiden rundt 1844. Det kan være nyttig i denne sammenheng å se på begrepet 1844 som en periode -- ikke først og fremst som ett årstall med én bestemt dato.

Da skuffelsen var et ubestridelig faktum, var hovedspørsmålet: Hva nå? Hva gikk galt? Det ble gjort mange forsøk på forklaringer og bortforklaringer. En av forklaringene var at man trakk frem lignelsen om brudgommens komme og enkeltelementene i denne.

I visse kretser var man enige om at man nå hadde gått inn til bryllupet sammen med brudgommen, men man var likevel ikke i himmelen. Man ble i stedet for plassert i et slags «venteværelse» i påvente av at brudgommen skulle komme.

Man hadde således passert det første hinderet. I ventetiden skulle man så bevise sin verdighet ved å holde «alle bud jeg har befalt dere». Med andre ord: Frelse ved gjerninger. Både riktige og gale teorier ble lansert i denne forvirrende perioden, men med galt utgangspunkt.

Her var det en åpenbar logisk brist i teologien. At man allerede hadde tatt på bryllups-kledningen, skulle ifølge Bibelen være garanti nok. Men det var det øyensynlig ikke for de skuffede. Dette førte til mye fanatisme av verste og groveste sort. Mye av dette hadde sterke karismatiske innslag.

En definisjon på begrepet *fanatisme*, slik det forekommer i *Oxford English Dictionary*, er denne: «Tendensen til å meske seg i ville og overdrevne forestillinger / begreper i religiøse saker.»

Millerittene, eller adventistene som de også ble kalt på grunn av at de ventet på Jesu komme, hadde hatt en vel utviklet presse før skuffelsen. Mangfoldigheten i denne ble ikke mindre i de første månedene etter skuffelsen. Et særlig talerør for mye av den fanatismen som fikk utvikle seg uhindret, var et blad ved navn *Voice of the Shepherd*.

Det er et ironisk element i alt dette. Det var bl.a. William Millers sterke forsvar for det personlige bibelstudium som gjorde det mulig for at slike radikale og fanatiske meninger fikk utvikle seg. Dette fremmet dessverre både ubibelske ideer og praksis! Og det ble til allmenn forargelse både blant den religiøse og ikke-religiøse delen av amerikanerne høsten 1844 og vinteren 1845. Oppstillingen nedenfor er eksempler på denne fanatismen.

KARISMATISKE OG FANATISKE UTTRYKKSFORMER

Ekstatisk oppførsel

- Hellig latter
- Roping - Prise Gud under høye rop
- Tungetale

Ulike former for intimiteter

- Upassende forhold mellom kjønnene -- «vise ren kjærlighet».
- Hellig kyss - Hellig hilsning
- Blandet fottvetning
- Nudisme
- Åndelige hustruer (som ofte hadde syner) - Konebytte

I tillegg til dette utviklet man også et sett med såkalte « prøvende sannheter » som delvis overlappet de fanatiske uttrykksformene. Man fokuserte på:

- Perfeksjonisme
- Gjendåp
- Helbredelse
- Hypnose. [Åndelig magnetisme, dyrisk mag-netisme, mesmerisme, trance.]
- Krying / krabbing [frivillig ydmykhet] - Uten at dere blir som barn . . . (Krabbe som små barn. Barn krabber -- jeg krabber)
- Sabbatshelligholdelse / Synd å arbeide - Den tusenårige sabbat
- Slått ned av Ånden
- Udødelighet her og nå - de døde er oppstått
- Selge all eiendom
- Gi almisse til de fattige
- Ikke ha noen tanker om hva man skulle spise eller kle seg med osv.
- Galt å spise av årets grøde
- Bare spise sukker
- Vegetarisme
- Avhold fra alkohol og alle former for tobakk
- Forsake alt -- også egen familie
- Riktig klesdrakt
- Klippe av håret
- Be om oppstandelse av de rettferdige døde
- Sølibat

Fanatisme førte som vist ovenfor til en ekstrem bokstaveliggjøring. Men den førte også med seg det stikk motsatte -- spiritualismen -- dvs. en ekstrem åndeliggjøring. Dette med førte at mange nå benektet

- en virkelig himmel
- en virkelig ødeleggelse av jorden med ild
- en virkelig oppstandelse
- en virkelig (legemlig) Jesus

- en virkelig gjenkomst

Alt dette ble ifølge de som hyllet dette prinsippet, virkeliggjort i en åndelig betydning i den kristnes egen erfaring. Man gikk inn for

- åndelig forløsning
- skjelne åndene
- urette mirakler

Utviklingen av adventismen

Årene umiddelbart etter skuffelsen var den spede begynnelse til dagens syvendedags adventisme. Da ble det læremessige grunnlaget lagt. Men dette var en omstendelig prosess. Denne perioden blir ofte delt opp på følgende måte:

Spredningstiden – 1844 - 1847/48

- Fjerne fanatismen
 - Fanatiske miljøer
 - Fanatiske teorier
- **Samlingstiden – 1847/48 - 1851**
 - Koordinere de enkelte lærepunkter på bibelsk basis.
 - Grunnlaget var på plass i 1848.

Tidlig i 1848 var det enighet om fire lærepunkter:

- Jesu gjenkomst som personlig og synlig *før* de tusen år.
- Jesu to-fasede tjeneste i den himmelske helligdom.
- Vedvarende gyldighet av den syvende dags sabbat og dens viktighet i endetidsbegivenhetene. Tegn på Jesus som skaper og frelser.
- Ideen om at u dødelighet ikke er iboende, men noe som bare kommer som en gave gjennom Jesus.

Her passer det å stille følgende spørsmål på nytt: Var disse punktene mer enn adventistiske? Var de Kristus-sentrerte?

Disse fire søyler eller landemerke-doktriner skilte ikke bare sabbatshelligholderne fra andre milleritter, men fra andre kristne i alminnelighet. Pilarlærepunktene skaffet til veie svaret på spørsmålet om hva som var adventistisk i adventismen. En slik lære utrustet sabbatsholderne med en identitet.¹⁵

Det er interessant å legge merke til at læren om sabbaten var blant de fanatiske uttrykksformene høsten 1844 rett etter skuffelsen, men at den forsvant i likhet med all den andre fanatismen i løpet av kort tid. Det er i ettertid lett å se ledelsen i dette. Sabbaten måtte frigjøres fullstendig fra alle fanatiske bindinger. Deretter kunne den gjenoppdages på fritt bibelsk grunnlag sammen med de andre landemerkene eller søylene.

I løpet av få år fant man hva som var det adventistiske i adventismen. George Knight sier følgende om denne utviklingen: «Først hva er adventistisk, så hva er kristent?» Hvorfor

¹⁵ George R. Knight: *A Search for Identity*, s. 74. Hagerstown, MD: Review and Herald Publishing Association, 2000.

denne underlige rekkefølgen? Ganske enkelt: Fordi de første adventistene allerede var kristne. Men deretter gikk noe tapt som senere måtte gjenopprettes. Men i første omgang hadde man funnet det adventistiske i adventismen.

(...) [Joseph Bates] utviklet en teologi som integrerte nøkkeldoktrinene om den himmelske helligdom, det annet komme og sabbaten. Utover dette satte Bates disse integrerte læresetningene inn i den historiske strøm av begivenheter idet han gikk fra Åp 11,19 til slutten av kapittel 14. *Hans utvikling av denne integrerte pakken dannet i essens plattformen for det som skulle bli kjernen i syvendedags adventistteologien.*¹⁶

Joseph Bates så på begynnelsen av sabbatshelligholdelsen som en profetisk bevegelse.

- 1. engels budskap: Millers forkynnelse om dommens time.
- 2. engels budskap: Restaurasjonstemaet.
- 3. engels budskap: Den store strid.

Utviklingen av de spesielt adventistiske landemerkene slik de fremkom i siste halvdel av 1840-årene hadde to brennpunkter. De fire søylene var «sannheten for deres tid». De så at budskapet hadde to teologiske brennpunkter:

- Helligdommen i himmelen var det store sentrum i det kristne system, et syn som hjalp dem til å forene alle de andre trospunktene.
- Det andre teologiske brennpunktet involverte de tre englers budskap.

Her er det et meget viktig faktum som aldri må utelates: Disse fire grunntesene ***kom som et resultat av bibelstudium, ikke fra Ellen G. Whites syner.*** Men disse bekreftet av og til resultatet av bibelstudiet.

Likevel var ikke dette utelukkende et produkt fra de sabbatsholdende adventistene Her var det også enkeltelementer som delvis var utviklet av personer som aldri ble en del av den sabbatsholdende bevegelsen. Denne utviklingen fant sted på begge sider av skuffelsen 22. oktober 1844.

Men funksjonen til sabbatsholderne -- spesielt Joseph Bates -- var å integrere disse i en forståelse av endetiden, slik den blir skildret i Åp 11,15 til 14,20.

De enkelte læresetningene eksisterte ikke da som isolerte eller enkeltstående punkter, men som et forent hele, den ubevegelige plattform -- sannheten slik den er i Jesus -- plassert innen rammen av "Den-store-strid-temaet". (Se illustrasjonen om plattformen, søylene og trinnene til slutt i dokumentet.)

Man kom til å se på Åpenbaringens 10. kapittel på en ny måte. Det bitre i vers 9 og 10 sto nå for skuffelsen i 1844. Så kom utfordringen etter skuffelsen og den nye forståelsen av profetiene. Gjennom det 11. vers innså man at man igjen skulle tale profetisk. Dette førte til nye tolkninger av profetiene -- og det førte til en nesten utrolig arroganse: BUDSKAPET SKULLE UT TIL HELE VERDEN! (Sml. misjonsbefalingen.)

OMFANGET – VERDENSOMSPENNENDE

- Du skal igjen tale profetisk mot folk og nasjoner
- og tungemål og mot mange konger. Åp 10,11.

¹⁶ *Ibid.*, s. 68.

NNHOLDET – DE TRE ENGLERS BUDSKAP

- Han hadde et *EVIG EVANGELIUM* å forkynne
- for dem som bor på jorden, for alle nasjoner
- og stammer, tungemål og folk. Åp 14,6.

Man oppdaget i tillegg at det er bare to deler i Daniels bok som ble forseglet:

- 2300 dager Dan 8,26 -- Synet om kvelder og morgener -- Helligdommen
- 1260 år Dan 12,7 -- Perioden én tid, tider og en halv tid – Endre tider og lov / sabbaten

Denne koblingen ble klar da de fant følgende tekst i Åp 11,19: «Da ble Guds tempel åpnet, og hans paktskiste kom til syne inne i helligdommen.»

De sabbatsholdende adventistene var tilfreds med å finne forklaringen på både skuffelsen og sin egen eksistensberettigelse. Dette innebar følgelig at man la vekt på de fire grunnleggende adventistpilarene: Sabbaten, helligdommen, de dødes tilstand og Jesu gjenkomst -- men ikke alltid med Kristus som hovedfokus! Det er vel her det tragiske skjer!

Dette førte til flere ting -- men med én fellesnevner: Beskyldninger om legalisme -- berettiget eller uberettiget. Resultatene av motstanden fra andre førte imidlertid til følgende:

Motstand fra

- Andre adventister (milleritter)
- Andre kristne

Forkynnelse fra skyttergraver

- Viktig
 - å ha rett
 - Argumenterende stil
 - Vinne disputer
 - *Presentere loven / sabbaten*
- Uviktig
 - å presentere det evige evangelium
 - dvs. Kristussentrert forkynnelse

På grunn av stadig motstand kom man i forsvarsposisjon. Man vant ofte diskusjonene med argumenter som var ugjendrivelige -- men man vant ikke i like stor grad folkets hjerter. Siden mye av kritikken var rettet mot sabbaten, og dermed loven og dens gyldighet eller opphevelse, ble også forsvaret av den dreid mot det legalistiske. De sabbatsholdende adventistene fikk ordet på seg for å bli frelst ved gjerninger.

Dette var ikke en grunnløs påstand, men tvert imot i mange tilfelle den berettigete delen av kritikken. I prosessen med å understreke hva som var adventistisk i adventismen mistet man ofte av syne det som var det kristne aspektet i dens teologi. Den var ikke lenger Kristus-sentrert. Man fokuserte på domsaspektet i De tre englers budskap, sabbaten og helligdommen -- en type dyrisk forkynnelse som ble oppfattet som legalisme fremfor den evangeliske tilnærmingen.

I den tredje engels budskap ble det som regel et overfokus på de ondes endelikt fremfor den frifinnende dom for Guds barn. Man måtte endre fokus. Man måtte gjenoppdage og finne det kristne i adventismen -- gjeninnsette Jesus som sentrum i all lære. Denne prosessen startet midt på 1870-tallet.

Bildet *Livets vei*

Til denne epoken hører historien om bildet *Livets vei* eller *Kristus, Livets vei*. Det er flere årsaker til at denne historien fremdeles er levende mer enn 100 år etter, ikke minst takket være noen av de mytene som forandringen av dette bildet er omspunnet med. I klartekst henger disse mytene sammen med den vekt enkelte legger på betydningen av generalkonferensen i Minneapolis i 1888 og et av de sentrale emnene som ble tatt opp der -- rettferdiggjørelse ved tro.

Begeistring over det såkalte «nye lys» presentert av Ellet J. Waggoner og Alonzo Jones, fikk det til å se ut som om dette var første gang man fattet temaets storhet, og at det følgelig ikke var blitt forkynt tidligere.

Det er en viss kjerne av sannhet i dette, men likevel en ensidig presentasjon som ikke helt holder vann historisk. Historien om bildet *Livets vei* eller *Kristus, Livets vei* illustrerer et viktig poeng.

Det ble foretatt en revisjon av selve motivet en gang mellom 1879 og 1886, og bildet ble også gitt en nytt navn. Et spørsmål som naturlig melder seg er: Hvorfor disse forandringene?

Bildet *The Way of Life - Livets vei* med undertittelen *fra det tapte til det gjenopprettede paradiset* ble første gang vist til James White av dr. M. G. Kellogg en gang tidlig i 1870-årene. Man vet ikke hvem som er den opprinnelige kunstneren bak dette bildet, men James White så bildet som en livfull fremstilling av frelsesplanen fra det tapte til det gjenopprettede paradiset, og han sikret seg copyrighten til det.

Første gang man med sikkerhet vet at James White nevner dette bildet er i et brev til sine sønner, Edson og Willie, datert 2. januar 1873. I dette skriver han at han har skrevet alt om *Livets vei*-kartet. Første gang det ble avtert var sannsynligvis i *Review and Herald* i 1874.

To år senere (i 1876) ble det bestemt at bildet skulle forbedres, og at man skulle trykke en ledsagende brosjyre som forklarte de enkelte elementene. I april 1876 skrev James White: «Jeg drar til New York for å få ut *Livets vei* og kartene. (...) Si til Willie at jeg begynner på boken om *Livets vei* neste uke.»¹⁷ I juli samme år skrev Ellen White fra New Jersey: «*Livets vei* må revideres og forbedres på alle måter.»¹⁸

James Whites brev de neste månedene viser at det ble lagt ned meget arbeid og omtanke for å få bildet så godt og illustrativt som mulig, og samtidig utført i en så god kvalitet som mulig.

Midt på bildet var det plassert et tre. Fra de nederste grenene hang de ti bud i form av to tavler. På venstre side vår kjærlighet og plikt overfor Gud, og på høyre side vår kjærlighet og plikt overfor våre medmennesker. Fire år senere, i 1880, begynte James White planleggingen av en ny endring av bildets fokus. Om dette skrev han til sin kone:

Jeg har også en skisse til det nye bildet, *Se, Guds Lam*. Dette skiller seg fra *Livets vei* på disse detaljene: Treet med loven er fjernet. Kristus på korset er gjort større og plassert i

¹⁷ James White: Brev til Ellen G. White, datert 7. april 1874.

¹⁸ Ellen G. White: Brev W-035-1876 til Children, datert 30. juli 1876.

sentrum. Andre detaljer er stort sett de samme unntatt at dåpsscenen og staden vil bli meget forbedret.¹⁹

Imidlertid rakk han ikke å sette disse planene ut i livet, fordi han døde 6. august 1881.

Men ved hjelp av sine to sønner påtok Ellen White seg oppgaven med å oppfylle ektemannens planer. I 1883 ble det så produsert et nytt stålstikk med den korsfestede Kristus i sentrum for frelsesplanen.

Hun ga bildet det navnet James White hadde bestemt: *Kristus - Livets vei*. Noen steder også med undertittelen *Fra det tapte til det gjenopprettede paradiset*. Hun sikret seg også copyrighten til det nye bildet.

Hvorfor forandringen?

Hva var det som fikk James White til å endre dette motivet i en mer kristussentrert retning? Sannsynligvis dette: I årene rundt 1880, foregikk en vesentlig utvikling både i James og Ellen Whites teologiske syn. I en artikkel om disse bildene i *Ministry* mener Woodrow Whidden at denne var naturlig nok mest merkbar hos Ellen White, både fordi hun skrev mer i denne perioden enn sin mann, og fordi James selv døde allerede i 1881.²⁰

På slutten av 1870-tallet var både James og Ellen White utsatt for til dels skarpe angrep som beskyldte dem for å bare vektlegge loven slik at deres lære i praksis ble at mennesket ble frelst ved loven eller gjerninger.

Naturligvis tok de til motmæle mot disse beskyldningene, men i denne prosessen ble de nødt til å skjerpe sin forståelse av hva tro virkelig innebar. Ellen White synes også å ha fornemmet at det uforvarende krøp inn en uønsket legalisme i SDA-rekkene. Hun var bekymret for at en for stor vektlegging av lydighet mot loven tåkela forsikringen om at man var antatt som Guds barn. Denne type forkynnelse inkluderte også mange SDA-predikanter. Forkynnelsen var ikke saklig gal, men den var ubalansert og ga derfor et galt inntrykk.

Det sterke vektleggingen av rettferdiggjørelsen som allerede kom ved generalkonferensen i 1883 var sannsynligvis inspirert av utviklingen i James Whites tenkning. Dette ble gjenspeilt i de endringene han ville gjennomføre på bildet *Livets vei*.

Tidlig i 1881 begynte James White å analysere den farlige trenden menigheten tilsynelatende ubevisst drev inn i. Han ba predikantene innstendig om å «preke Kristus mer». En av hans kolleger ga følgende vitnesbyrd om James Whites siste tid som forkynner: «Overalt hvor han prekte de siste månedene, dvelte han meget ved troen på Kristus og Guds grenseløse kjærlighet.»²¹ Virkningen av dette på Ellen White var merkbar.

¹⁹ James White: Brev til Ellen G. White, datert 31. mars 1880.

²⁰ Woodrow Whidden: «The *Way of Life* engravings: Harbingers of Minneapolis?» Artikkel i *Ministry*, oktober 1992, s. 9.

²¹ *Review and Herald*, 30. august 1881.

På denne måten kan man si at de endringene som ble foretatt på bildet *Livets vei* ikke bare var artistiske oppussinger, men reflekterte en dyp teologisk utvikling i James og Ellen Whites tanke og arbeid.

For Ellen White ble dette å løfte opp korset og en klarere forståelse av rettferdiggjørelse ved tro ikke bare en sak som dreide seg om teologisk nyfikenhet i kjølvannet av Minneapolis-konferansen i 1888. Det ble selve hjertet i den adventistiske forkynnelse.

Woodrow Whidden mener at det er en direkte forbindelse mellom den utviklingen som startet da man fikk ideen om å reviderer *Livets vei* og de store vekkelser de trodde skulle komme. En slik vekkelser med Kristus-sentrerte prekener ville komme til å lyse opp hele verden med sin herlighet når den ble satt inn i en ramme av forkynnelsen av den tredje engels budskap i Åp. 14.

Noe som gjør at denne historien fremdeles er aktuell, er myten om at pionerene ikke hadde forståelsen av budskapet om rettferdiggjørelse ved tro, eller dersom de hadde det, så forkynte de det ikke. Følgelig skjønte James White lite av dette. Hans kone på sin side forsto angivelig desto mer, men lanserte ikke dette før etter hans død. På denne måten fremstår James White i et ufortjent dårlig og historisk galt lys som den som manglet innsikt.

Selv trodde jeg på denne varianten helt til Tim Poirier ved Ellen G. White Estate fortalte meg historien slik den virkelig er og som den er gjengitt ovenfor. Det var James White, ikke hans kone som så behovet for endringene. Poirier skaffet meg også den nødvendige dokumentasjon som understøtter denne påstanden.

THE WAY OF LIFE
FROM PARADISE LOST TO PARADISE RESTORED.

CHRIST, THE WAY OF LIFE

At denne uriktige myten om James White fremdeles i høyeste grad er levende og utbredt ser vi fra en artikkel i det norske *Advent Nytt*, 4 - 1998.

Det som er sant er at en del predikanter nærmest fikk refs av Ellen White på general-konferansen i Minneapolis i 1888 fordi de ikke hadde fremholdt Jesu gjerning for syndere på den rette måten, men forkynt loven til de var like tørre som Gilboas fjell. Men det finnes forklaringer på denne ubalansen i forkynnelsen.

1. Mye av den kom i form av svar på tidligere angrep. Alle vet at man i slike situasjoner forsterker sine egne poeng for å svekke motstandernes argumenter.

2. Dette, kombinert med tidens moteriktige debattform, som var meget argumenterende og disputerende, gjorde at Kristus som sentrum for alle doktrinene ofte ble overskygget av detaljer i doktrinene.
3. Resultatet ble at angrepene om at adventistene var legalister -- lovtreller -- hele tiden ble forsterket og på den måten overskygget evangeliet.
4. Det er imidlertid ikke til å komme bort fra at pionerens forkynnelse av rettferdiggjørelse ofte dreide seg om tilgivelse for synder fra før omvendelsen. Deretter fokuserte man meget på en «egnerettferdighet» man angivelig oppnådde ved å «holde loven». Det er ikke til å undres over at Ellen White protesterte mot en slik forkynnelse.

Er syvendedags adventistene evangeliske?

Et spørsmål som ofte dukker opp i denne forbindelsen er om syvendedags adventistene er loviske eller evangeliske? Hvem er evangeliske? Er syvendedags adventistene evangeliske? Svaret på dette vil avhenge av hva man legger i begrepet.

Det er ofte fire kjennetegn som går igjen når man skal forsøke å definere hva man mener med begrepet evangelisk. Disse er fremstilt av David Bebbington på følgende måte:

1. Troen på at livet behøver å bli forandret.
2. Byrde for å spre evangeliet om frelse til andre.
3. En spesiell omsorg for og vektlegging av Bibelen.
4. Understreker Kristi offer på korset.²²

Dersom dette alene utgjør kjennemerkene på å være såkalt evangelisk, kan man naturligvis diskutere hvorvidt syvendedags adventistene som samfunn er det, basert på egne opplevelser og erfaringer. Men legger man disse fire kriteriene til grunn, er det en objektiv sannhet at samfunnets største forfatter, Ellen G. White, var det.

Disse fire hovedingrediensene gjennomsyret hennes forfatterskap som strakte seg over ca. 70 år. Hun hadde ikke noe ønske om å være autoritativ, men henviste hele tiden til Skriften som eksempel, mønster og forbilde. Ved én anledning sa hun til samfunnets ledere:

Jeg ber dere ikke om å ta mine ord for det. Legg søster White til side. Siter ikke mine bøker igjen så lenge dere lever før dere adlyder Bibelen. Når dere gjør Bibelen til deres fører, deres mat og drikke, når dere gjør dens prinsipper til elementer i deres karakter, da vil dere være bedre i stand til å motta råd fra Gud. Jeg opphøyer det dyrebare ordet foran dere her i dag. Ikke gjenta hva jeg har sagt ved å si: 'Søster White har sagt ditt eller datt.' Finn ut hva Herren, Israels Gud sier, og gjør så hva han befaler.²³

Hennes lære om Skriften, hennes analyse av menneskets syndige natur, hennes syn på rettferdiggjørelse ved tro, hennes metodiske forsøk på å fremholde evangeliets implikasjoner i ord og handling -- alt dette bærer et sterkere vitnesbyrd enn noen motargumenter.

²² David W. Bebbington: *Evangelicalism in Modern Britain: A History From the 1730s to the 1980s*, s. 2-17. London: Unwin Hyman, 1989.

²³ Ellen G. White: Manuskript MS-043-1901. Hele manuskriptet er gjengitt i *Manuscript Releases*, bind 13, s.192-207.

Kristi offer som en soning for synd er den store sannhet som alle andre sannheter samler seg omkring. For å bli rett forstått og satt pris på, må enhver sannhet i Guds ord fra 1. Mosebok til Åpenbaringen studeres i det lys som strømmer fra Golgatas kors, og i forbindelse med den vidunderlige sentrale sannhet om Frelserens forsoning. De som studerer gjeløserens vidunderlige offer, vokser i nåde og kunnskap.

Jeg holder frem for dere det store minnesmerket, nåde og gjenskapelse, frelse og forløsning — Guds Sønn løftet opp på Golgatas kors. Dette bør være temaet for enhver preken.²⁴

Svaret på spørsmålet *er syvendedags adventistene evangeliske?* må bli både ja og nei, fordi i likhet med alle andre trossamfunn finnes det ulike grupperinger. Men i den grad man følger etter, lever etter og preker etter de prinsippene Ellen White nevner overfor, er man klart evangeliske.

1888-møtene

Syvendedags adventistene var nå på vei til å finne det felles kristne i adventismen i tillegg til det spesifikt adventistiske i adventismen. Den enkeltbegivenheten som frem for noen er blitt stående som vendepunktet i denne prosessen er generalkonferensen i Minneapolis i 1888. Nå skal det ikke legges skjul på at noe av grunnen til at nettopp denne samlingen er blitt så berømt i ettertid er vel så mye de negative hendelsene der som de positive. Mange opplevde den nye vinklingen i forkynnelsen til Ellet J. Waggoner og Alonzo Jones som en trussel mot det bestående. Man så for seg to hovedtrusler:

- Trusselen ved å re-tolke eller nytolke samfunnets profetiske grunnvoll.
- Trusselen ved å re-tolke eller nytolke samfunnets teologi om loven.

Denne frykten delte ikke Ellen White. Hun skrev bl.a.:

Det er en fare (...) for at våre predikanter dveler for mye ved doktriner, holder i det hele tatt for mange foredrag om stridslystne temaer når deres egne sjeler trenger praktisk gudfryktighet. (...) Forløsningens underer blir dvelt ved (...) for lett. Vi behøver at disse emnene blir fremlagt mer fullstendig og kontinuerlig. (...) Det er en fare for at man holder taler og skrive artikler i bladene som er som Kains offer -- Kristusløse.²⁵

* * *

Bror Morrison begynte sin tale, som var helt og holdent beregnet på å skape sympati, og som jeg visste ikke var etter Guds befaling. Den var menneskelig, ikke guddommelig. Og for første gang begynte jeg å tenke at kanskje vi, når alt kommer til alt, likevel ikke hadde det riktige synet på loven i Galaterbrevet. For sannheten trenger ikke en slik ånd for å opprettholdes!²⁶

* * *

²⁴ Ellen G. White: Manuskript MS-070-1901. Hele manuskriptet er gjengitt i *Manuscript Releases*, bind 20, s. 335-340.

²⁵ Ellen G. White: Brev W-037-1887 til Ellet J. Waggoner og Alonzo T. Jones, datert 31. mars 1887. Hele brevet er gjengitt i *Manuscript Releases*, bind 15, s. 18-28.

²⁶ Ellen G. White: Manuskript MS-024-1888. «Looking Back at Minneapolis», skrevet ca. november eller desember 1888. Hele manuskriptet er gjengitt i *Manuscript Releases*, bind 12, s. 179-205.

På grunn av den holdning mine brødre har inntatt og den ånd de har fremvist, er jeg tvunget til å si: Gud bevare meg fra deres ideer om loven i Galaterbrevet, dersom å anta disse idene vil gjøre meg så ukristelig i min ånd, mine ord og mine gjerninger som mange av dem de vite bedre har blitt. Jeg ser ikke de guddommelige akkreditiver ledsage dere. Gang på gang er jeg blitt atvart om hva som vil bli resultatet av denne vedvarende krigen dere har drevet mot sannheten.²⁷

* * *

Mange har skrevet til meg og spurt om budskapet om rettferdiggjørelse ved tro er den tredje engels budskap. Og jeg har svart: « Det er den tredje engels budskap i sannhet! »²⁸

Du vil møte med dem som vil si: "Du går for meget opp i dette spørsmålet. Du tar det alt for høytidelig. Du bør ikke strekke deg etter Kristi rettferdighet, og gjøre så mye ut av det. Du skulle forkynne loven." Som et folk har vi forkynt loven inntil vi er blitt så tørre som Gilboas fjell, som ikke fikk hverken dugg eller regn. Vi må forkynne Kristus i loven. Da vil det være saft og næring i forkynnelsen som vil være som føde for Guds hungrende flokk. Vi må ikke stole på vår egen fortjeneste i det hele tatt, men på fortjenesten til Jesus av Nasaret.²⁹

Det hersker ingen tvil om at Ellen White støttet det som kom frem på møtene til Alonzo T. Jones og Ellet J. Waggoner i Minneapolis. Grunnene til det var mange. Dette er noen av dem, slik de kommer frem i et brev hun skrev til O. A. Olsen nesten syv år etter Minneapolis-konferensen.

- Syvendedags adventistene hadde vektlagt loven, men neglisjert Jesus og troen på hans offer.
- Det var et behov for å løfte opp Kristus som frelser, ikke bare lovgiver.
- Syvendedags adventistene måtte fokusere på Jesus og hans gjerning.
- Få et sterkere fokus på rettferdiggjørelse ved troen på Jesus.
- Vise den tette forbindelsen mellom Kristi rettferdighet og lydighet mot Guds bud.
- Vise den tette forbindelsen mellom Kristi rettferdighet og de tre englers budskap.
- Gud hadde oppreist Jones og Ellet J. Waggoner for igjen å rette syvendedags adventistenes blikk på Jesus, hans offer og gjerning.³⁰

«Vår rettferdighet»

Ikke alle de «gamle pionerene» var like fornøyd med hva som ble forkynt. Fremst i rekken av skeptikerne sto den avgåtte formannen i Generalkonferensen, George Butler og Uriah Smith.

I april 1889 begynte Uriah Smith en serie artikler som på en klar og utvetydig måte presenterte mange av de gamle pionerenes frelsesteologi slik den var blitt i 1888. E. J. Waggoner og A. T. Jones hadde i flere år vært redaktører for *Signs of the Times*, som ble utgitt på vestkysten. Smiths artikler hadde en dårlig skjult brodd mot disse to. Han bemerket

²⁷ Ellen G. White: Manuskript MS-055-1890. Hele manuskriptet er gjengitt i *The Ellen G. White 1888 Materials*, s. 839-845.

²⁸ Ellen G. White i *Review and Herald*, 1. april 1890.

²⁹ Ellen G. White i *Review and Herald*, 11. mars 1890.

³⁰ Ellen G. White: Brev O-057-1895 til O. A. Olsen, datert 1. mai 1895. Hele brevet er gjengitt i *Manuscript Releases*, bind 14, s. 114.135. [Et utdrag står i *Testimonies to Ministers*, s. 91-93.]

at syvendedags adventistene hadde blitt angrepet de siste 25-30 årene av ikke-SDAere som nedtonet lydighet mot loven «fordi vi kan ikke holde den likevel».

I Waggoner og Jones' fremstilling var det Kristi lydighet, ikke den troendes, som var nøkkelen til fullkommenhet. Smith, på sin side, anså en helliggjort lydighet for å være nøkkelen. For å illustrere dette fra Bibelen, tok han frem episoden der Jesus sier til den unge mannen at *hans* rettferdighet måtte overgå fariseernes hvis han ville bli frelst. Ifølge Smith var dette mulig fordi Kristus hadde gitt oss en ny natur som elsker loven og gleder seg i lydighet mot den. For disse pionerene kan man si at frelsen avhang av en «godtagbar» lydighet mot loven.³¹

Selv om George Butler hadde fått avløsning som formann for Generalkonferensen ved sesjonen i Minneapolis, var han ikke stille av den grunn. Han støttet Smiths syn. Han mente at begrepet «vår rettferdighet» ville komme til heder og verdighet igjen i 1889. Ifølge Butler ville det bli krevd av den omvendte troende at han holder loven, og det blir han også i stand til. En akseptabel lydighet er mulig fordi det gjennom troen på Kristus gis oss en åndelig kraft til å se lovens krav og holde dem. Hans konklusjon var:

Det vil bli en trist dag for oss som et folk, hvis vi kaster vrak på det lyset Gud har gitt oss angående vår plikt til å holde Guds morallov i ånd og bokstav. (...) Den skal være den standard som vår skjebne i dommen bestemmes ut fra. Den [loven] er beregnet på å gjøre menneskene ærlige, sannferdige, rene i hjertet, hate begjær og enhver ond vei. Vi kan ikke gjøre dette i vår egen kraft, men Kristus har sørget for oss fullt og helt, og hans nåde vil sette oss i stand til å holde hans Fars lov i denne verden. At vi gjør det, er en prøve på trofasthet og på Guds godtagelse.³²

Uken etter kom Smith med en ny artikkel som nok en gang understreket pionerenes syn. Artikkelen illustrerte også de ulike synene på rettferdiggjørelsen og hvorfor Galaterbrevet og teologien rundt paktene skapte slik sterk uenighet.

Guds lov har en vesentlig overordnet stilling i forbindelse med all Guds handlemåte med menneskeslekten under ethvert forhold og til enhver tid. Den er uttrykket for Guds vilje, livets regel, dommens målestokk. Lydighet mot den er den grunnleggende forutsetning for evig liv i enhver tidsalder og husholdning, nåtiden ikke noe mindre enn all fortid. Lyd og lev, var Guds pakt med Adam. Og hadde han holdt loven, ville det ha gitt ham liv.

Derfor kan ikke slike uttrykk som man finner i Gal. 3:21, «for var det gitt noen lov som kunne gjøre levende, da kom rettferdigheten virkelig av loven», anvendes på moralloven. For i den opprinnelige planen, i menneskets første forhold til den, hadde det alltid opprettholdt dette forholdet. Det kunne ha gitt det liv, og rettferdigheten ville ha vært ved den loven. (...) [Nå må] skylden fra overtredelsen tas bort [dvs. rettferdiggjørelse for pionerene] og mennesket bringes tilbake på lydighetens sti.³³

Det var en helliggjort lydighet som var nøkkelen til disse pionerens system, og Smith fortsatte med å legge frem sitt syn på den endelige dom. Spørsmålet vil ikke da være hvor mye følelser du har hatt, heller ikke hvor mye tro du har hatt, selv ikke hvor mye du har elsket Kristus og trodd på ham, men «hva har dine gjerninger vært?» og «hvordan er din karakter sammenliknet

³¹ Uriah Smith: «Man's Inability.» Artikkel i *Review and Herald*, 23. april 1889.

³² George I. Butler: «The Righteousness of the Law Fulfilled by Us.» Artikkel i *Review and Herald*, 14. mai 1889.

³³ Uriah Smith: «Thoughts on the Law.» Artikkel i *Review and Herald*, 21. mai 1889.

med Guds lovs hellige standard?» Rettferdiggjørelsen sørget for «annullering av overtredelser i fortiden», men helliggjørelsen satte en i stand til fullgod lydighet.³⁴

Ved leirmøtene i Ottawa, Kansas, fortalte A. T. Jones sine tilhørere at loven ikke var stedet der man søkte etter rettferdighet. «All vår rettferdighet er som skitne filler,» sa han. Han fortsatte med å si at «jo mer av lovens rettferdighet et menneske har, desto verre er det fatt med det, desto mer fillete er det». Frelsen -- både rettferdiggjørelsen og helliggjørelsen -- er helt og holdent ved tro.³⁵

Slike utbrudd gikk ikke upåaktet hen i redaksjonsstaben i *Review and Herald*. Uriah Smith fyrte i egenskap av sjefsredaktør av en bredside mot Jones med den betegnende tittelen «Our Righteousness -- Vår rettferdighet». Denne artikkelen regnes for den bredeste utleggelsen rundt disse pionerenes forståelse av frelsen. Det som også gnagde Smith nå, var at Jones og Waggoner hadde skrevet til ham og hevdet at ethvert forsøk på å oppnå en fullgod rettferdighet gjennom lydighet mot loven, var i virkeligheten en form for selv-rettferdighet som sto på lik linje med det å dekke seg med «skitne filler».

Smith svarte med å erklære at deres synspunkt var i harmoni med en gruppe bitre motstandere av vårt verk. Smith klarte ikke å få seg til å se så nøye på rettferdiggjørelsen at han betraktet den frelsende rettferdighet som en gave. Dessuten mente han at A. T. Jones med slike utsagn nærmest stilte seg på parti med disse som ville gjøre det av med loven. Når Jones kalte vår rettferdighet for skitne filler, banet han veien for dette, ifølge Smith som ga klart uttrykk for sitt syn:

Loven er åndelig, hellig rettferdig og god. Den guddommelige standard for rettferdighet. En fullkommen lydighet mot den vil utvikle en fullkommen rettferdighet, og det er den eneste måten man kan oppnå rettferdighet på. Dersom verken Adam, Eva eller noen av deres etterkommere noensinne hadde brutt loven, kunne menneskeslekten utviklet en rettferdighet ved loven alene. Synden brøt ikke bare samfunnet mellom mennesket og Gud, men ga det en natur slik at denne måtte erstattes av en ny natur før det kunne vende tilbake til lydighetens sti. (...)

Kristus kommer inn og lukker kløften mellom oss og Gud gjennom å skaffe til veie et offer som utsletter synder i fortiden, og gir oss en ny åndelig natur. Gjennom denne har han til hensikt å bo i oss for å bringe oss tilbake i harmoni med loven, lede oss til å elske og glede oss i den og vandre i alle dens henseender. (...)

Hele hensikten med Kristi verk for oss er å bringe oss tilbake til loven, slik at dens rettferdighet kan bli oppfylt i oss ved vår lydighet mot den, og at når vi til sist står ved siden av loven, som er prøven i dommen, fremstår vi som i fullstendig harmoni med den, som om vi aldri hadde tilhørt en syndig rase som har trampet den ned i støvet.

Og skjønt vi er så avhengige av Kristus, skal vi ikke hvile i uvirksomhetens lenestol, som en treghtsmasse i Frelserens hender. Vi må være levende stener i templet som samarbeider aktivt med Mesterbyggmesteren. Men sier ikke Kristus at «uten meg kan dere intet gjøre»? -- Jo, og i det selvsamme språket lærer han oss at med ham kan vi gjøre noe, og når det er gjort, er det «vi» som gjør det. (...)

Men, spør man, hvis et menneske påtar seg å holde loven i egen kraft og utarbeider sin egen rettferdighet, kan det gjøre det? Kler det seg ikke da i skitne filler? Hva slags gruppe mennesker et slikt spørsmål skulle passe på, vet vi ikke. Imidlertid vet vi at det ikke er en eneste syvendedags adventist i landet som ikke har blitt lært bedre enn å anta

³⁴ *Ibid.*

³⁵ A. T. Jones sitert i *Topeka Daily Capital*, 14. mai 1889, s. 7.

at han kan holde budene i sin egen kraft, eller å gjøre noe som helst annet uten Kristus. (...)

Det er en rettferdighet vi må ha for å kunne se himmelens rike som kalles «vår rettferdighet», og denne rettferdighet kommer fra å være i harmoni med Guds lov. (...) Herren ville ikke befale [jødene] det han gjorde om han ikke hadde skaffet dem vilkår til å gjøre det, og hvis de gjorde det, ville det bli deres rettferdighet. I denne sammenheng kan «vår rettferdighet» ikke være skitne filler. (...)

I sin minneverdige bergpreken, sier Herren: «For jeg sier dere: Dersom deres rettferdighet ikke overgår de skriftlærdes og fariseernes, kommer dere ingenlunde inn i himmelens rike» (Matt. 5:20). Dette er det samme som å si at dersom den overgår den (naturligvis i den nødvendige grad), skal vi se himmelens rike. (...)

Slik er det en rettferdighet vi må ha for å være sikret gjennom å holde og lære budene.³⁶

Ellen Whites reaksjon på «Vår rettferdighet»

Ellen White var dypt uenig med Uriah Smiths synspunkter. Hun var ute på en lengre rundreise hvor hun talte ved ulike leirmøter sammen med A. T. Jones og flere andre. Hun skrev fra leirmøtene i Rome, New York, og hun henviste til et syn fra kvelden før der «et edelt vesen» sto ved siden av henne og sa at Smith fulgte en vei som om «kort tid ville bringe ham til kanten [av stupet]». Dagen etter leste Ellen White Smiths artikkel «Vår rettferdighet». Den veien han hadde slått inn på ville ikke bare bringe ham selv til kanten av stupet, men også menigheten. Dette er noe av hva hun skrev:

I natt våknet jeg ved midnatt med en tung byrde fra deg på min sjel. Jeg så du gikk på en sti nom nesten umerkelig viker av fra den rette vei. En edel skikkelse sto ved siden av meg og sa: «Uriah Smith er ikke på kanten av stupet, men han befinner seg på stien som snart vil bringe ham til den. Hvis han ikke blir advar nå, vil det snart være for sent. Nå kan han styre sin te skritt tilbake. Han går som en blind mann rett inn i det nettet som fienden har lagt ut for ham, men han føler ingen fare fordi lys er blitt mørke for ham og mørke lys. Hans eneste håp ligger i å bli revet ut av villfarelsen.»

Jeg våknet og trodde det måtte være lyst ute, men da jeg tente en fyrstikk og så på klokken, så jeg at den bare var tolv. I morges har jeg lest din artikkel i *Review*. Nåvel. Det var overhodet ikke noe kall for deg å skrive som du gjorde. Du setter pastor Jones i et falskt lys akkurat som pastor Morrison, Nicola og du selv gjorde i Minneapolis.³⁷

Det var ikke bare Ellen White som leste Smiths artikkel om vår rettferdighet. De fleste som var til stede ved leirmøtet i Rome, leste den også, og diskusjonens bølger begynte etter hvert å gå høyt. Dette var ikke det samme budskapet som de hørte fra talerstolen gjennom A. T. Jones og Ellen White. Det førte til at Ellen White måtte ta bladet fra munnen og være usedvanlig direkte. I en tale 19. juni sa hun bl.a. følgende:

Brødre, ingen av dere må gå av sporet. «Vel,» sier dere, «hva betyr bror Smiths stykke i *Review*?» Han vet ikke hva han snakker om. Han ser trær som gående mennesker. Alt avhenger av at vi er lydige mot Guds bud. Derfor tar han de som er blitt satt i et falskt lys og han bunter dem sammen, som om vi kaster rak på Guds lovs krav, når det ikke er slik. Det er umulig for oss å opphøye Jehovas lov uten at vi griper fatt i Jesu Kristi rettferdighet.³⁸

³⁶ Uriah Smith: «Our Righteousness.» Artikkel i *Review and Herald*, 11. juni 1889, s. 376.

³⁷ Ellen G. White: Brev S-055-1889 til Uriah Smith, datert 14. juni 1889. Brevet er ukomplett i arkivene, men det som er bevart er sitert ovenfor i *The Ellen G. White 1888 Materials*, s. 335, 336.

Likevel fortsatte Uriah Smith å hevde sitt syn med full styrke gjennom *Reviews* spalter.

Allerede tidlig på året i 1890 kastet Ellen White all forsiktighet over bord. På et møte 5. mars kom hun med følgende advarsel til tilhørerne: «Hold dere ikke til br. Smith. I Guds navn sier jeg dere: Han er ikke i lyset. Han har ikke vært i lyset siden han var i Minneapolis.»³⁹

Dagen etter skrev hun følgende til sin sønn og svigerdatter: «Jeg har ingen bremses å sette på nå. Jeg står fullstendig fritt. Kaller lyset lys og mørket mørke.»⁴⁰

Nå er det viktig å få frem at begge grener av adventistene rundt 1890 trodde på rettferdiggjørelse ved tro og på å holde Guds bud. Forskjellen besto i hva de vektla, hva de mente med rettferdiggjørelse ved tro. De nye «reformatorene» la vekt på ord og begrep som *Kristus, tro og rettferdiggjørelse ved tro* og andre uttrykk relatert til Kristi rettferdighet. Den gamle garde la vekt på menneskelige anstrengelser, *gjerninger, lydlighet, loven, budene, vår rettferdighet og rettferdiggjørelse ved gjerninger*. Disse to ulike prioriteringene er fremdeles ganske tydelig innen adventismen mer enn hundre år senere.

Med en viss rett kan man si at de ulike synene innen adventismen på frelsen møttes ved leirmøtene i Rome, New York, i juni 1889. Pionerernes budskap med en betydelig vekt på «vår rettferdighet» var ifølge Ellen White så og si nådd til kanten av stupet. Likevel fortsatte det å lyde, og i visse kretser lyder det dessverre fremdeles.

Det nye budskapet der Kristi rettferdighet sto i fokus fikk mer og mer tak på folk. Likevel førte Waggoner og Jones' stadig sterkere vektlegging av det subjektive aspektet ved den fullkomne rettferdighet til at fanatiske utslag av dette førte til at menigheten i løpet av ti år sto på kanten av et annet stup.

Ved leirmøtene i Rome, New York, i likhet med alle andre leirmøter i 1889, skisserte Ellen White en annen vei -- en vei som fokuserte på noe utenfor den troende, med andre ord en mer objektiv tilnærming enn det Waggoner og Jones sto for.

Kristi kors er løftet opp mellom himmel og jord. Her kommer Faderen og hele toget med hellige engler, og idet de nærmer seg korset, bøyer Faderen seg ned foran korset og offeret blir godtatt. (...) Kristus må komme til syne i loven som vår rettferdighet, og da blir Kristus løftet opp. (...)

Det er ikke noe mennesket kan gjøre som er av noen verdi unntatt å tro. (...) Mennesket må bli kledd i Kristi rettferdighet. Da kan det, gjennom Kristi rettferdighet, stå frikjent for Gud.⁴¹

Ved leirmøtene i Rome gledet Ellen White seg over at «sannhetens gamle soldater» som var til stede tok imot det nye budskapet. Hun talte meget klart. «De nåværende budskapet --

³⁸ Ellen G. White: Manuskript MS-005-1889 «Christ and the Law». Tale i Rome, NY, 19. juni 1889. Hele talen er sitert i *The Ellen G. White 1888 Materials*, s. 337-351.

³⁹ Ellen G. White: Manuskript MS-004-1890. Hele talen er sitert i *The Ellen G. White 1888 Materials*, s. 593-598.

⁴⁰ Ellen G. White: Brev W-082-1890 til W. C. og Mary White, datert 9. mars 1890. Hele brevet er sitert i *The Ellen G. White 1888 Materials*, s. 617-169.

⁴¹ *Ibid.*

rettferdiggjørelse ved tro -- er et budskap fra Gud.» Klarere kunne det ikke sies. Hun kjørte helt over de som mente at syvendedags adventistene alltid hadde hatt hele sannheten om rettferdiggjørelsen.

Hun gikk så langt at hun sa at adventistene trengte «å bli opplyste angående frelsesplanen». Det var «ikke én av hundre som forstår for seg selv den bibelske sannhet om dette emnet», erklærte hun Og hun fortsatte: «Det er et stort behov for at Kristus blir forkynt som det eneste håp og frelse. Når læren om rettferdiggjørelse ved tro ble presentert ved møtene i Rome, kom det til mange som vann til en tørst reisende. Tanken på at Kristi rettferdighet blir tilskrevet oss, ikke på grunn av noen fortjeneste fra vår side, men som en fri gave fra Gud, syntes å være en dyrebar tanke.»⁴²

I Rome kom hun også med en advarsel som er viktig å ha i bakhodet når man ser på SDA-historien mellom 1888 og 1901. Advarselen var meget tydelig: «Hvis det lyset Gud har gitt oss blir behandlet med likegyldighet, dersom det ikke settes pris på, vil det ikke øke, men vil bli til mørke.»⁴³ I etter tid kan man si at denne advarselen var meget betimelig. Dersom pionerene hadde revurdert sitt syn på rettferdiggjørelsen i lys av det nye som kom frem, ville de etter alt å dømme ha sett deres mangelfulle synspunkter. Dersom Waggoner og Jones hadde omhyggelig analysert var Ellen White godtok ved deres forkynnelse og hva hun ikke godtok, hvordan hun identifiserte det nye budskapet, så kunne også de ha sett saken fra en annen synsvinkel. I så fall hadde historien sett annerledes ut.

Et annet moment er at Ellen White ikke anså det nye budskapet for å være endelig og fastspikret. Hun så etter en stadig større fordypning i emnet. Bl.a. hevdet hun at menigheten i Battle Creek hadde mottatt tilleggslys, men for å beholde det og oppleve det sterkere, så måtte se oppad.⁴⁴ Like etter konferensen i Minneapolis sa hun til menigheten i Potterville, Michigan, at «vi har bare begynt å drikke av livets kilde. Etter som vi går videre og kjenner Herren, vil et større lys skinne på oss, og vår vei vil bli lysere og lysere inntil høylys dag.»⁴⁵ Dette lyset kom mer fra Ellen Whites skrifter det nærmeste tiåret en fra alle andre innen menigheten til sammen.

Det var to ting som kunne hindre at lyset ble større og større. Den ene var at forestillingen om at det gamle og nye budskapet egentlig ikke var forskjellig, at i virkeligheten så hadde menigheten alltid trodd på rettferdiggjørelse ved tro. Dette argumentet begynte i Minneapolis og fortsatte å bli benyttet blant mange av pionerene i 1889 og i årene fremover. En annen hindring som kanskje var enda større var at Waggoner og Jones hadde kommet med den komplette bibelske innsikt om rettferdiggjørelse ved tro, og at man derfor hadde den absolutte sannhet om dette tema.

Med henvisning til Uriah Smiths uttalelse om «vår rettferdighet» kan det passe å trekke frem Jesu liknelse i Matt 7:

⁴² Ellen G. White: «Campmeeting at Rome, NY.» Artikkel i *Review and Herald*, 3. september 1889.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ Ellen G. White: «Where Are the Nine.» Artikkel i *Review and Herald*, 19. februar 1889.

⁴⁵ Ellen G. White: Manuskript MS-020-1888. «Let Us Go Without the Camp.» Tale i Potterville, MI, 25. november 1888. Gjengitt som artikkel i *Review and Herald*, 28. mai 1889. Deler av talen er sitert i *Manuscript Releases*, bind 10, s. 381, 382 og *This Day With God*, s. 338.

Vår rettferdighet

Matt 7,22.23:

Påstand - krav:

- Har ikke vi talt ...?
- Har ikke vi utdrevet ...?
- Har ikke vi gjort ...?

Respons:

- Jeg har aldri kjent dere

Leirmøtene i Armadale

For William W. Prescott uttrykte Minneapolis-budskapet en ny hovedvekt på og prioritering av en Kristus-sentrert adventisme. Dette appellerte mer og mer til ham, noe som skulle komme klart til syne i hans forkynnelse det neste tiåret. Hans formaning til unge pastorer var denne: **Kristus må være sentrum i enhver preken.** Dette faktum og det Prescotts forkynnelse ledet opp til er tilsynelatende «adventismens best bevarte hemmelighet». Det er bortimot ufattelig at dette og de begivenhetene som fant sted i Australia i siste halvdel av 1890-tallet ikke står mer sentralt i SDA-historien. Videre er det interessant å se at alt dette ikke skjedde i USA, men på den andre siden av kloden.

Prescott ga en serie prekener eller foredrag ved leirmøtene i Armadale, Australia høsten 1895. Armadale var et lite bysamfunn eller forstad til Melbourne, stort sett bebodd av folk fra middelklassen. Leirplassen med møteteltet omgitt av 65 småtelt var godt synlig fra hovedjernbanen inn til byen. Rundt 200 menighetsmedlemmer var samlet til møtene, men etter hvert fanget disse møtene også det vanlige publikums interesse, ikke minst på grunn av måten forkynnelsen foregikk på.

I disse prekenene ble Kristus presentert som sentrum i alle adventismens læresetninger. Prescotts tilnærming og presentasjoner tok nesten pusten fra Ellen White, som var til stede ved møtene. Sjelden finner vi en så ureservert rosende omtale i hennes brev og artikler som den hun kommer med etter disse møtene. Dette er noen av hovedpunktene i hennes analyse:

- Prescott presenterte sannheter slik de er i Jesus Kristus.
- Knappt et møte ble gitt som en læremessig preken.
- I hver preken ble Kristus forkynt.
- Instruksjonen var dyrebare som gull.
- Alle syntes å være fascinert av Guds Ord.
- Sannheten presenter langs nye linjer.
- Siden han kom til dette stedet har han hatt en utgytelse av DHÅ.
- Hans lepper er berørt med kull fra alteret.
- Sannheten er blitt utøst fra leppene til Guds tjener som folk aldri har hørt det før.
- Vantro ble bleke og sa: «Dette mennesket er inspirert.»

Her kan det være interessant å se nærmere på enkelte av de rosende ordene fra Ellen White om disse møtene i sin opprinnelige kontekst:

Interessen stadig økt siden begynnelsen av møtene. Kveldsforedragene, som ble holdt av eldste Prescott, Corliss, og Daniells, presenterte alle sannheter slik de er i Jesus Kristus. Knappt et foredrag ble gitt under hele leirmøtet som kunne kalles en læremessig preken. I hver preken ble Kristus forkynt, og de store og mystiske sannheter om hans nærvær og arbeid i menneskenes hjerter ble fremlagt klart og rent: Sannheter om hans andre

komme, hans forhold til sabbaten, hans arbeid som skaper og hans relasjon til mennesket som kilden til liv, kom til syne i et strålende og overbevisende lys som sendte overbevisning til mange hjerter. Med alvor sa folket: «Vi har lyttet til sannheten til kveld.»⁴⁶

* * *

På kvelden ga professor Prescott det mektigste foredrag, Instruksjonen var dyrebar som gull. Teltet var fullt, og mange ble stående utenfor. Alle syntes å være fascinert av Guds Ord ettersom foredragsholderen presenterte sannheten langs nye linjer, skilte sannheten fra selskap med løgner, og ved den guddommelige innflytelse av Guds Ånd fikk den til å skinne som dyrebare juveler. (...) Gud har gitt bror Prescott et spesielt budskap for folket. Sannheten kommer frem fra menneskelige lepper som en demonstrasjon av ånd og kraft. (...)

Sabbats formiddag deltok jeg på møtet og hørte professor Prescott tale. Jeg vet at siden han kom til dette stedet, han har hatt en utgytelse av Den Hellige Ånd. Hans lepper har blitt berørt med et kull fra alteret. Vi vet og kan kjenne hyrdens stemme. Sannheten er blitt utøst fra leppene til Guds tjener som folk aldri har hørt det før. De vantro ble bleke og sa: «Dette mennesket er inspirert.» Folk spaserte ikke rundt på området, men gikk umiddelbart inn i teltet og lyttet som fjetret.⁴⁷

* * *

Vi har på dette tidspunktet i vårt leirmøte et festmåltid av dyrebar ting. Ordet blir presentert på den mest kraftfulle måte. Den Hellige Ånd er blitt utøst over bror Prescott i stort mål (...) Guds Ånds inspirasjon er over ham. De vantro sier: «Dette er Guds ord. Jeg har aldri hørt slike ting før.» Vi har fått sannheten presentert i klare linjer. Br. Prescott har aldri hatt en slik kraft til å forkynne sannheten som han har hatt siden kommer til dette leirmøtet. De vantro sitter med blikket naglet fast til ham i forundring, ettersom sannheten kommer frem fra hans lepper, levendegjort ved Guds Ånd.⁴⁸

Dette var temaer som var blitt forkynt under Armadale-møtene, og som skulle tjene som eksempel og forbilde på riktig forkynnelse over resten av verden. Alle syvendedags adventister skulle løfte opp Kristus for verden som dens eneste håp. Dette var Ellen Whites hovedfokus i alt hva hun talte og skrev i siste halvpart av 1890-årene. Her er et sammendrag av hennes synspunkter:

INNHold I ENHVER TALE

Teoretiske foredrag er viktige for at folk skal se sannhetens lenke, ledd etter ledd, forent i et fullkomment hele. Men ...

- Kristus skal opphøyes som synderens tilflukt.
- Kristus skal forkynnes, ikke kontroversielt, men bekreftende.
- Presentere Jesus og ham korsfestet for våre synder.
- Dette som grunnvullen i evangeliet:
 - Praktisk gudfryktighet.
 - Kjærlighet til nesten.
 - Kristus korsfestet for våre synder.

⁴⁶ Ellen G. White: «The Australian Camp-Meeting». Artikkel i *Review and Herald*, 7. januar 1896.

⁴⁷ Ellen G. White: Brev W-082-1895, til sønnen James Edson, datert i november 1895.

⁴⁸ Ellen G. White: Brev H-025-1895 til S. N. Haskell, datert 6. november 1895.

- Kristi kors skal løftes opp. Dette er det makt i
- Kristus oppstått fra de døde
- Kristus vår mellommann for Gud
- Kristi talsmann DHÅs kraft, virke og gave
- Kristi pre-eksistens
- Kristi personlige verdighet
- Kristi hellige lov oppløftet
- Kristi gjenkomst i makt og herlighet

Kilde: *Evangelism*, s. 186-190.

Midt i dette avsnittet i boken *Evangelism* finner vi følgende:

Kristus skal forkynnes, ikke kontroversielt, men bekreftende. Ta ditt standpunkt uten strid. La ikke dine ord på noen tid være usikre. Den levende Guds ord skal være grunnvollen for vår tro. samle sammen de sterkeste bekreftende uttalelser angående Kristi forsoning for verdens synder. Vis nødvendigheten av denne forsoningen og fortell menn og kvinner at de kan bli frelst dersom de angir og igjen vender sin troskap mot Guds lov. Samle sammen alle de bekreftelser og bevis som gjør evangeliet til det glade budskap om frelse for alle som vil ta imot og tro på Kristus som en personlig frelser.⁴⁹

Her skisserer hun også opp forskjellen på riktig og gal forkynnelse:

Riktig forkynnelse	Gal forkynnelse
<i>Presentere klart og enkelt:</i> • Sannheten slik den er i Jesus • Frelsesplanen mer fullstendig • Syndere kan komme til Kristus og bli frelst • Hvor høyt Jesus elsker syndere • Jesus som veien, sannheten og livet • Forkynn Ordet • Så ved alle vann	• Bare moralpreken • Argumenterende stil • Uten Jesu frelsende kraft • Uten Jesu frelsende blod • Kristusløse prekener • Forkynnelse som Kains offer - blodløst • Diskutere gale teorier • Nedkjempe evangeliets motstandere

Kilde: *Evangelism*, s. 186-190

⁴⁹ Ellen G. White: Brev J-065-1905. Brev til Alonzo T. Jones, datert 13. februar 1905. Sitert i *Evangelism*, s. 187.

Hold fast på sannheten slik den er i Jesus, var Ellen Whites formaning frem for noen i denne perioden. Hun benytter uttrykket *Sannheten slik den er i Jesus* (*The Truth as It Is in Jesus*) hele 708 ganger i sine skrifter. En av disse gangene uttrykker hun det på denne måten: «Men er det noe på denne jord som burde inspirere mennesker med en hellig iver, så er det sannheten slik den er i Jesus. Det er det herlige og store frelsesverket. Det er Kristus, gjort til visdom og rettferdighet for oss; og helliggjørelse og forløsning.»⁵⁰

Synet på Kristi guddommelighet slik det ble presentert i Uriah Smiths bok *Daniel og Åpenbaringen* -- arianismen -- var en av hovedgrunnene til fordommene mot adventistene i Australia i 1895.

William C. White, Ellen Whites sønn, delte sin mors oppfatning av leirmøtene i Armadale. Han skrev at Prescotts «tema er fra først til sist Kristus».⁵¹ Prescott klarte til og med å snu den tradisjonelle adventistiske lørdag-søndag-polemikken til en bemerkelsesverdig presentasjon av evangeliet. Selv flere uker senere var Willie White nesten fra seg av undring over det Prescott hadde gjort.

Han sa at Prescott hadde forkynt «med en klarhet og kraft som går utenpå alt jeg har noen-sinne har hørt i hele mitt liv». SDA-læren ble presentert med en friskhet og skinnende klarhet som aldri var blitt sett i den tidligere. White hadde aldri hørt Prescott holde «hva vi er vant til å kalle en doktrinær tale» langs «gamle linjer». Han foreslo videre at «de gamle arbeids-metodene» for å skape «interesse» ved å «presentere profetiene», må forlates. «Det hele» måtte få «en ny ramme». Han lengtet etter å se «hver eneste» predikant etterlikne Prescott «i å forkynne Kristus og ham korsfestet».⁵²

Også A. G. Daniells var også slått av forundring over Prescotts forkynnelse. I et brev til O. A. Olsen skrev han at «å forkynne Jesus slik som professor Prescott har gjort, synes å ha tatt bort folkets fordommer helt og holdent». Han følte at Prescott hadde «fullstendig revolusjonert» det offentlige synet på syvendedags adventistene. Grunne til dette var opplagt: Forkynnelsen var Kristus-sentrert.⁵³

Det var ikke bare den offentlige oppfatningen av adventistene som var blitt annerledes. Selve adventismen endret seg. (...) Møtene i Armadale (...) førte til et dyptgående skifte i det adventistiske tenkesettet og forståelsen av kristologien. En stille revolusjon var i sannhet underveis.⁵⁴

Dette fokuset beholdt Prescott resten av livet. H. M. S. Richard regnes som grunnleggeren av den første adventistradien -- *The Voice of Prophecy*, og var i særklasse de mest kjente av stasjonen radiostemmer. Han var på en del av Prescotts senere seminarer for predikanter. Etter

⁵⁰ Ellen G. White: Brev O-057-1895. Brev til O. A. Olsen, datert 1. mai 1895. Sitert i *Manuscript Releases*, bind 14, s. 118. hele brevet er gjengitt i samme bok s. 114-135.

⁵¹ William C. White: Brev til brødrene, datert 21. november 1895.

⁵² William C. White: Brev til Sara McEnterfer, datert 5. november 1895 og til A. J. Breed, datert 22. november 1895.

⁵³ A. G. Daniells: Brev til O. A. Olsen, datert 22. november 1895.

⁵⁴ Gilbert M. Valentine: *W. W. Prescott -- Forgotten Giant of Adventism's Second Generation*, s. 115. Hagerstown, MD: Review and Herald Publishing Association, 2005.

hans syn var Prescotts arv til SDA-predikantene at «Kristus må være sentrum i enhver preken».⁵⁵

Prescott sammenfattet noen av talene i en traktat -- *Kristus i loven*. Denne ble gitt ut i Australia, men betegnende nok nektet utgitt i USA på grunn av «grunnleggende feil». Prescott tok dette nærmest humoristisk og kalte begrunnelsen for avslaget «en tanke egenartet». Men Ellen White kunne ikke på noen måte se det humoristiske i dette. Hun fyrte av følgende salve: Bokkomiteen hadde «fulgt i Roms fotspor». De hadde handlet som pavekirken.⁵⁶ Og hun fortsatte: «Ånden som løp løpsk i Minneapolis» var fremdeles aktiv i menigheten. Adventister «sto i fare for å lukke øynene for sannheten» simpelthen fordi den motsa noe de tidligere hadde antatt.⁵⁷

Prescott var blitt gitt oppdraget med å skrive sabbatsskoleleksene for 1896-97 om Johannesevangeliet. Dette førte til at han satte fullt fokus på:

- Sønnen som evig Gud
- Behovet for en klarere kristologisk forståelse inne SDA
- Jesus som «Jeg er» -- Jehova.

På denne tiden engasjerte Ellen White Prescott til å gjennomgå manuset og Kristi liv fra følgende synsvinkler:

- litterær
- bibelsk
- teologisk
- organisere stoffet

Hun ønsket en mer bestemt presentasjon av Kristi guddom – basert på tekster fra Johannes. Eksempler på slike tekster er:

- 1,1 Ordet var Gud
- 8,57.58 Før Abraham var, er jeg
- 10,30 Jeg og Far er ett
- 11,25 Jeg er oppstandelsen og livet

Denne tilnærmingen og hennes uttalelser skapte sjokk og vantro blant mange i det etablerte lederskapet i USA. M. L. Andreasen beskriver noe av dette mange år senere.

Der så jeg noen av sitatene jeg trodde hun ikke hadde skrevet -- med hennes egen håndskrift. Særlig ble jeg satt ut av det nå så kjente sitatet fra *Desire of Ages*, s. 530 -- *I Kristus er livet, opprinnelig, ikke lånt, ikke avledet*.

⁵⁵ H. M. S. Richards: Brev til Gilbert M. Valentine, datert 21. mai 1981. Sitert i Gilbert M. Valentine: *W. W. Prescott -- Forgotten Giant of Adventism's Second Generation*, s. 114. Hagerstown, MD: Review and Herald Publishing Association, 2005.

⁵⁶ Ellen G. White: Brev O-083 til O. A. Olsen, datert 22. mai 1896. Hele brevet er gjengitt i *The Ellen G. White 1888 Materials*, s. 1520-1535. Kfr. Ellen G. White: MS-148-1898. Brev til Book Committee, datert 26. oktober 1898. Sitert i *Manuscript Releases*, bind 10, s. 350.

⁵⁷ Ellen G. White: Brev H-038-1896 til S. N. Haskell, datert 30. mai 1896. Hele talen er sitert i *The Ellen G. White 1888 Materials*, s. 1536-1555.

Uttalelsen var på den tid revolusjonerende og fremtvang en fullstendig revisjon av mitt tidligere synspunkt -- og menighetens -- på Kristi guddom.⁵⁸

Kampen om det «daglige»

I løpet av det første tiåret på 1900-tallet ble det klart for mange at synet på det «daglige» i Daniel 8,11-13 ikke var bærekraftig nok -- hverken teologisk eller historisk. Fremst i rekken av nytolkerne var W. W. Prescott. I likhet med i 1888 ble dette av mange sett på som trusler.

- Trusselen ved å re-tolke eller nytolke samfunnets profetiske grunnvoll.
- Trusselen ved å re-tolke eller nytolke samfunnets teologi om Profetiens ånd / Ellen Whites skrifter -- ikke loven denne gang.

Hun hadde en gang i 1850-årne nemlig skrevet følgende:

Hun siterer først Daniel 8:11-13: *Ja, han opphøyde seg selv, like til hærens fyrste, og ved ham ble det daglige offer tatt bort, og hans helligdom styrtet ned. Og hæren ble overgitt ham mot det daglige offer på grunn av frafallet, og det kastet sannheten til jorden, og det hadde fremgang og vokste. Da hørte jeg en av de hellige tale, og en annen hellig sa til ham som talte: Hvor lenge gjelder synet om det daglige offer og det ødeleggende frafall, at både helligdommen og hæren skal tråkkes under fot?*

Så skriver hun: Da så jeg at angående det «daglige» [Dan 8,12], at ordet «offer» var lagt til ved menneskets visdom, og ikke hører med til teksten, og at Herren ga det korrekte synet på det [det «daglige»] til dem som ga ropet om dommens time. Mens enigheten rådde, før 1844, var nesten alle forent i det korrekte synet på det «daglige», men i forvirringen siden 1844, er andre syn blitt antatt, og mørke og forvirring har fulgt etter. Tiden [for Jesu gjenkomst] har ikke vært noen prøve siden 1844, og vil heller aldri bli det igjen.⁵⁹

Alle var tilsynelatende enige? Hva var alle enige om? Synet på det daglige? Neppe. Det var delte meninger om dette innen millerismen før skuffelsen. Altså kan det ikke være det hun mener. Sammenhengen viste at hun skrev om tiden, dvs. troen på Jesu gjenkomst i 1844.

Det var to syn på det «daglige» allerede fra før 1844.

- Det synet mange avpionerene hadde liknet meget på det som flertallet av millerittene hadde. Det understreket at det «daglige» sto for det hedenske Rom.
- Det «nye synet» (som slett ikke var så nytt) tolket uttrykket dit hen at det refererte til at kunnskapen om Kristi prestelige midlertjeneste i den himmelske helligdom ble tatt bort eller overskygget ved at det ble innstiftet et falskt meklersystem.

Det førstnevnte synet støttet seg utelukkende på en bokstavelig eksegetisk bruk av uttalelsen i *Early Writings*. Det andre anvendte uttrykket i *Early Writings* i en bredere betydning, og støttet seg til en bibelsk utlegging av uttrykket det «daglige».

Den videre utviklingen ble i høyeste grad preget av resultatet av de intense følelsene som kom under debatten om det «daglige». Hvorfor skulle et såpass tilsynelatende perifert teologisk

⁵⁸ M. L. Andreasen: Upublisert tale 30. november 1948. Sitert i Virginia Steinweg: *Without Fear or Favor*, s. 76. Washington, D.C: Review and Herald Publishing Association, 1979.

⁵⁹ Ellen G. White: *Early Writings*, s. 74, 75.

spørsmål utløse slike voldsomme følelser? Standpunktene var formet alt etter tolkningene av Daniel 8:11-13 og utsagnet fra Ellen Whites bok *Early Writings*.

Vi trenger vi å erkjenne visse fakta.

1. Ellen White selv anså det ikke for å være noe prøvespørsmål, men en sak av mindre betydning. Den forekommer da også bare i én eneste sammenheng på omlag 40 ord i alle hennes skrifter, og i 1910 sendte hun ut et vitnesbyrd hvor hun innstendig understreket at «taushet» var gull angående temaet «det daglige».
2. Nesten alle deltakerne anså det direkte teologiske spørsmål om hvorvidt det «daglige» representerte hedenskapet eller ikke som et relativt perifert spørsmål. Haskell bemerket at han ikke hadde talt over det emnet i hele sin tjenestetid, og «for meg personlig betyr det ikke mer enn en haug bønner», forsikret han.

Legg imidlertid merke til resten av Haskells «en-haug-med-bønner»-uttalelse i et brev han skrev til W. C. White:

Det er ikke fordi det gjør så meget fra eller til når det gjelder læren om det «daglige», men det undergraver vitnesbyrdene til din mor. (...) Jeg kan ikke noe for at jeg mener at der er en stor krise i dette samfunnet ved at Prescott, Wilcox og Conradi fremmer dette synet. (...) Når jeg ser alt dette komme, føler jeg meget for å innta et standpunkt mot å fremme noe slags syn i denne konferensen neste år [Haskell var formann i California-konferensen], med mindre din mor har spesielt lys om at det skal jeg ikke.⁶⁰

Leon A. Smith (Uriah Smiths sønn) og F. C. Gilbert begynte en traktatstrid der de anklaget dem som hadde det nye synet for bevist å undergrave Ellen White ved å gjøre seg til talsmenn for dette. Legg merke til deres innfallsvinkel:

Guds menighet har alltid hatt en *ufeilbarlig* fortolkning av Guds ord. Var det ikke på grunn av dette faktum, hvor ville så Guds folk ha vært gjennom alle tidsaldre? Hvorfor har Gud profeter? Hvorfor gir han menigheten profetiens gave? Var det ikke for at menigheten skulle få den samme forståelsen av Guds ord? Det er snesvis med tekster i Bibelen som vi aldri hadde visst hva betydde om ikke Den Hellige Ånd hadde gitt den sanne tolkningen av dem gjennom Herrens profeter.⁶¹

L. A. Smith fortsatte på dette temaet: «At et synspunkt motsier profetiens ånd skulle vi tro burde være en tilstrekkelig fordømmelse av det for alle syvendedags adventister, og få dem til å droppe det helt fra begynnelsen.»

Likhet mellom 1888 og det «daglige»

Akkurat som to ulike syn på Ellen Whites rolle kom i konflikt med hverandre i 1888 og utover, slik kom de også i konflikt med hverandre angående spørsmålet om det «daglige».

Synspunktene omkring det «daglige» rundt 1910 synes å være ganske likt saken om Galaterbrevet i 1888, og begge ble løst på samme måten. Ellen White avviste ved begge anledninger å være en eksegetisk autoritet når det gjaldt å løse teologiske saker.

⁶⁰ S. N. Haskell: Brev til W. C. White, datert 6. desember 1909.

⁶¹ L. A. Smith og C. Gilbert; «The Daily in the Prophecy of Daniel.» s. 3-7. Uthevelsen er lagt til.

Akkurat som pionerene så bakenfor det «daglige» og så en større sak -- nemlig Ellen Whites rolle -- slik så også de som hadde det nye synet på det «daglige» noe av større betydning -- nemlig Kristi midlertjeneste i den himmelske helligdom.

Daniells gir sitt syn på viktigheten av saken i sitt brev til W. C. White:

Jeg vil gjerne si at byrden til bror Prescott og meg selv, også i dette ikke bare er å ha en strid gående om hedenskapet, og når det ble tatt bort. Den saken blekner i forhold til viktigheten av den dyrebare sannhet Bibelen lærer om Kristi tjeneste i den himmelske helligdom. (...)

Jeg tror at denne sannheten angående Kristi tjeneste burde ha gått ut samtidig med budskapet om rettferdiggjørelse ved tro som ble gitt oss i 1888. (...) Jeg skulle ønske du med omhu kunne studere hele rekkevidden av de sannheter som er involvert i en riktig utlegging av profetiene i Daniel 8.⁶²

W. C. White foretok et slikt studium og aksepterte etter hvert det nye synet på det «daglige».

Men hvorfor ba Ellen White så innstendig om taushet rundt dette tema i 1910? Hvorfor var det så nødvendig med «taushet» i 1910? I den historiske rammen på denne tiden kunne en opphetet fokusering ha skapt en alvorlig splid i menigheten.

Ellen White forventet at saken om det «daglige» ville løses gjennom et grundig bibelstudium av spørsmålet. Hun tenkte knapt på at hennes uttalelse i *Early Writings* ville bli benyttet som et middel -- det viktigste og tilsynelatende eneste -- til å løse den saken.

Vår holdning til læremessig strid

Da W. C. White, som nå helte til det nye synet om det «daglige», analyserte sakene, så han, i likhet med mange andre, bakenfor selve den teologiske diskusjonen. Og han håpet at et møte med debattantene kunne gi anledning til å løse opp i visse grunnleggende spørsmål. Han skrev til A. G. Daniells i mars 1910 om noen av de større spørsmålene. Det var særlig to hovedspørsmål som opptok ham mer enn noe annet:

1. Hvordan skal vi behandle hverandre når det oppstår meningsforskjeller?
2. Hvordan skal vi behandle mors skrifter i våre anstrengelser for å løse problemet?⁶³

Han [WCW] gikk konsekvent imot å bruke morens skrifter som et eksegeseverktøy til å løse sakene. Han skrev både til G. A. Irwin og F. C. Gilbert om sin motstand mot deres praksis med å anta at både historien, hans mor og Bibelen støttet deres argument, og ikke minst om deres tendens til å bruke uttalelsen i *Early Writings* som det sentrale basis for deres argumentasjon. Han henviste til hva Ellen White selv gjentatte ganger hadde uttalt om sine egne skrifter.

1. De skal ikke brukes som basis for læresetninger.
2. Ikke erstatte Guds Ord.
3. Skal ikke siteres for ikke-SDA.
4. Skal ikke benyttes som klubbe eller pisk.
5. Skal ikke benyttes til å støtte ekstreme standpunkter.
6. Skal ikke benyttes til å være samvittighet for andre.

⁶² A. G. Daniells: Brev til W. C. White, datert 3. januar 1910.

⁶³ W. C. White: Brev til A. G. Daniells, datert 13. mars 1910.

7. Bland ikke inn egne ord
8. De kan brukes til å gi en klarere forståelse av Guds Ord.
9. Å la de bibelske sannheter – som allerede er åpenbart i Guds Ord – gjøre inntrykk på sinnet og hjertet.
10. Å harmionisere rådene med Guds Ord.

Ellen White gikk sterkt imot et hvert forsøk på å gjøre henne til den endelige autoriteten som skulle løse problemet med det «daglige» én gang for alle. Det tillot hun simpelthen ikke. Hennes klare svar var om det «daglige» var følgende:

- Det var ikke et tema av vital betydning.
- Man skulle ikke bruke hennes skrifter til å løse problemet.
- Det skulle ikke være prøvestein for andres ortodoksi.
- Hun hadde intet spesielt lys over saken.

Hun sa videre at hennes vitnesbyrd ...

- aldri skal settes foran Bibelen
- ikke skal være noe tillegg til Guds ord
- ikke skal gi nytt lys eller ta Bibelens plass

Alle utsagnene ovenfor er gjengitt fra Ellen White selv. De viser klart og tydelig at hennes autoritet er underordnet Skriftens autoritet. Dette kommer også tydelig frem i de elementene hun mener er viktige i sin fremstilling av den store strid mellom Kristus og Satan.

- Guds kjærlighet
- Kristi rettferdighet, korset og frelsen i ham
- Jesu gjenkomst
- Bibelens viktighet som eneste autoritet
- Den tredje engels budskap og adventistmisjonen

Dette kan uten vanskelighet slås sammen i ett eneste hovedpunkt: **JESUS [GUDDOMMEN] ER MENNESKETS VENN!**

EGW og eksegese

Vi har som et samfunn hatt problemet med uriktig bruk av Ellen Whites skrifter gjennom hele vår historie. Et gjennomgående problem viser seg å være at mange legger til grunn gale premisser for bruk av EGWs skrifter som

- Verbal inspirasjon
- Eksegeseverktøy
- Ufeilbarlighet

Poenget er, at ved å tilskrive Ellen White en rolle hun aldri krevde, så medførte dette at mange unødvendig ga opp sin tro på den profetiske gaven. Mange forlot menigheten på grunn av Ellen White. Selv de som ble igjen i menigheten måtte kjempe med dette problemet.

Mange hadde (og har fremdeles) en tendens til å bruke Ellen Whites skrifter som et eksegeseverktøy. De var tilbøyelige til å løse sine saker ved et ord fra Ellen White. Ofte uten å ta tid og sted i betraktning, slik hun selv krevde. Legg merke hennes reaksjon mot dem som ønsket å benytte hennes skrifter som en snarvei til eksegese:

Mange blant vårt eget folk skriver til meg og spør med en alvorlig besluttomhet om rett til å bruke mine skrifter for å gi styrke til et spesielt tema de ønsker å presentere for folket på en slik måte at det gjør inntrykk på dem. Det er sant at det er en grunn til at noen av deres saker skulle presenteres, men jeg vil ikke risikere å gi min godkjennelse til å bruke Vitnesbyrdene på denne måten, eller å tillate å plassere en sak på den måten de foreslår, selv om saken i seg selv er god.⁶⁴

Ellen White skrev noen år senere et brev til S. N. Haskell. I dette refererte hun til den fanatismen som var på sitt høyeste rundt år 1900. Det hun uttrykker her er noe langt mer en vanlig oppgitthet over mangel på sunt vett. Hennes hjertesukk er: «Til tider blir jeg meget bedrøvet når jeg tenker på bruken av Vitnesbyrdene.»⁶⁵

Ellen Whites rolle er:

- Bekrefte et resultat man allerede hadde kommet frem til under grundig bibelstudium.
- Bære frem budskap / vitnesbyrd.
- Irettesette og veilede.
- Presentere Kristi rettferdighet [balansen mellom lov og evangelium].
- Presentere den kristne standard.
- Jeg har gjort min del! Jeg har skrevet ned det Herren har åpenbart for meg.

Hennes rolle er ikke:

- Å greie opp i vanskeligheter, teologiske eller andre.
- Si hvordan budskapene / vitnesbyrdene skal benyttes.
- Gi grunnlag for læresetninger.
- Skaffe til veie kjappe, ferdige svar på komplekse spørsmål på bekostning av personlig studium.

Dette er noen av hennes egne ord om sin rolle:

Herren har sagt til meg: «Bær frem vitnesbyrdene. Din oppgave er ikke å greie opp i vanskelighetene. Din oppgave er å irettesette og presentere Kristi rettferdighet.»⁶⁶

* * *

Mitt arbeid var å presentere den kristne standard som var blitt vist meg. Som én med en gudgitt autoritet, skulle jeg bære frem mitt budskap mot de gale prinsippene som hadde kommet inn.⁶⁷

Hun gir videre klart uttrykk for at hun har gjort sin del. Hun hadde skrevet ned det Herren hadde åpenbart for henne. Nå var det opp til menigheten å si hvordan det skulle benyttes. Hennes oppgave var definitivt ikke å bestemme hva enkeltpersoner eller menigheten som et hele skulle mene, tro eller oppføre seg. Det personlige ansvaret ligger på den enkelte, det kollektive ansvaret på menigheten.

⁶⁴ Ellen G. White: Brev L-049-1894 til br. Littlejohn, datert 3. august 1894.

⁶⁵ Ellen G. White: Brev H-132-1900 til br. og str. Haskell, datert 10. oktober 1900. Hele brevet er gjengitt i *Manuscript Releases*, bind 21, s. 126-133.

⁶⁶ Ellen G. White: *Selected Messages*, bind 1, s. 52.

⁶⁷ Ellen G. White: Brev K-174-1902 til John H. Kellogg, datert 11. november 1902. Hele brevet er gjengitt i *The Battle Creek Letters*, s. 61-67.

EGWs uttalelser om det «daglige»

Ellen White var blitt over 80 år gammel da striden om det «daglige» var på sitt kraftigste. Men hun var likevel krystallklar på to ting -- de samme som sønnen Willie hadde skissert: Behandlingen av hennes skrifter og behandlingen av hverandre i menigheten.

Jeg har noen ord å si dere mine brødre i øst og vest, nord og syd. Jeg forlanger at mine skrifter ikke skal benyttes som et førende argument for å løse spørsmål som det for tiden er så stor strid om. Jeg bønnfaller pastor H, I, J og andre av våre ledende brødre, om at de ikke oppgir noen referanse til mine skrifter for å underbygge sine synspunkter angående det «daglige.»

Det er vist meg at dette ikke er et tema av livsviktig betydning. Jeg er blitt undervist om at våre brødre begår en feil ved å forstørre viktigheten av forskjellen i de synspunktene de har. Jeg kan ikke samtykke i at noen av mine skrifter skal benyttes for å avgjøre denne saken. Den virkelige betydningen av det «daglige» skal ikke gjøres til et test-spørsmål.

Nå ber jeg om at mine tjenende brødre ikke skal benytte seg av mine skrifter i deres argumenter angående dette spørsmål [det "daglige"], for jeg har ingen instruks angående det punktet som er under diskusjon, og ser intet behov for denne striden. Angående denne saken er taushet gull under disse omstendigheter.

Fienden av vårt verk er glad når et tema av mindre viktighet kan bli benyttet for å avlede våre brødres tanker fra de store spørsmål som skulle være vårt budskaps byrde. Siden dette ikke er en prøvestein, bønnfaller jeg mine brødre om at de ikke tillater fienden å triumfere fordi det blir behandlet som et slikt.⁶⁸

Dette så ut til å falle på stengrunn. S. N. Haskell, Leon Smith, Edson White og ikke minst J. S. Washburn satte i gang en regulær mobbekampanje mot W. W. Prescott. Dette var jo ille nok i seg selv, men ble dobbelt ille i den rammen den ble satt inn i. De ti årene fra 1909 og fremover var en eneste lang nedtur for Prescott -- både fysisk og psykisk.

- 1909 -- Sagt opp som redaktør i *Review and Herald*.
- 1909 -- Følte han mistet Ellen G. Whites tillit.
- 1909 -- Ryktespredning om at Ellen White angivelig var redd for at Prescott ledet menigheten på ville veier.
- 1910 -- Prescotts kone Sarah dør 10. juni etter lang tids sykdom.
- 1910 -- Prescott ble selv syk.
- 1915 tidlig -- Prescotts far dør.
- 1915 oktober -- Prescotts nye blad *Protestant Magazin* går inn -- ikke minst på grunn av hetsen til J. S. Washburn o.a.
- 1918 -- Prescotts eneste sønn Lewis meldt savnet i Frankrike 18. april i forbindelse med kampene under første verdenskrig.

I denne vanskelige perioden stilte Prescott seg selv ofte dette spørsmålet: Hva var vitsen med å fortsette med et rykte som var ødelagt?

Prescotts motstanderne var bl.a. S. N. Haskell, J. N. Loughborough, O. A. Johnson, Leon A. Smith, James Edson White, F. C. Gilbert og J. S. Washburn. De hevdet at Prescott var vantro, frafallen og ikke hadde noen tillit til Ellen Whites skrifter.

⁶⁸ Ellen G. White: *Selected Messages*, bind 1, s. 164, 165.

Et betegnende eksempel på motstandernes fremgangsmåte var J. S. Washburns uttalelser om bibelkonferansen i 1919, der Prescott hadde hatt mange av innleggene. Washburn var ikke selv til stede ved konferansen, så alt han sa og skrev var bygd på annenhånds opplysninger. Dette er noen av karakteristikkene han ga uten selv å ha vært der: Bibelkonferansen i 1919 var mørkets råd, tvilens forsamling, frafallets omega, ny teologi og kronen på programmet om tvil, mørke og kritikk.

George Knight holdt i en periode en preken med tittelen: *Hvorfor jeg ikke liker adventister!* Men han sluttet å holde den fordi den lød i overkant negativ. Men han forteller følgende:

Naturligvis hadde jeg ikke noen problemer hvis de var kristne så vel som adventister. Men hvis de *bare* var adventister, fri og bevare meg vel! Ser du, jeg møtte en gang en syvendedags adventist som var ondere enn djevelen. For å ha noen verdi, må vår adventisme være helt absorbert av kristendom. Uten denne absorberingen er den ikke noe bedre enn en hvilken som helst villedende "isme".⁶⁹

Selvrettferdig «rettroenhet» legitimerte tilsynelatende å trække på andre som lå nede. Prescott lå virkelig nede i denne perioden. Likevel fortsatte de å trække på ham -- uten grunn. I sin oppblåste selv gode «rettroenhet», med tienden, sabbaten og alle profetiens hoder og horn på plass, mobbet de han som allerede lå nede både psykisk og fysisk av sorg -- dette fordi han dristet seg til / våget å gjøre Jesus og hans gjerning mer sentral i adventismen. Dette var Prescotts eneste «forbrytelse». Prescotts store «forbrytelse» var med andre ord at han satte Jesus i sentrum for SDA-doktrinene – ikke loven.

På generalkonferansen i 1922 ble det fattet et formelt vedtak som tilbakeviste denne mobbingen som «ukristelig propaganda» egnet til å «ødelegge» det gode navn og rykte til «respekterte embetsmenn». Dette vedtaket hadde særlig brodd mot J. S. Washburns sjofle traktater, som han spredte vidt omkring. Disse var en orgie i ufinheter.

I denne forbindelse skal det nevnes at J. S. Washburns datter gikk ut av menigheten, angivelig på grunn av farens form for «kristendom». Den passet henne ikke. Hun skulle ikke til samme himmel som han!

Hvordan skal man ikke behandle hverandre? Kanskje er Willie Whites brev til sin bror Edson nyttig lesning i denne saken. Syvendedags adventister skal ikke bare elske Gud, men også sin neste. Willie advarte mot «effekten på vår sak som helhet (...) og hvilken effekt det ville få for mors skrifter dersom en gal fremgangsmåte og handlingsplan angående disse skulle bli godkjent og godtatt.» Han fortsatte:

La oss unngå å innta en slik stilling at det oppmuntrer mennesker til å presse personlige synspunkter på sine brødre om betydningen av visse avsnitt i Vitnesbyrdene på en måte som kaster forakt og bebreidelse på de brødrene som ikke er fullt ut enige med dem, og på en måte som synes å stå i veien for en granskning av sannheten.

Legg merke til at W. C. White her i prinsippet besvarte sine to hovedspørsmål som han hadde stilt. Han fortsatte brevet til sin bror slik:

Hvis vi mislykkes i å stå fast på de rette prinsipper, blir vi snart kastet inn i en situasjon der *mange oppriktige og radikale sinn vil føle seg fri til å velge ett avsnitt her og ett der fra Vitnesbyrdene, og uten passende hensyn til sammenhengen og til Bibelens lære og*

⁶⁹ George R. Knight: *The Apocalyptic Vision and the Neutering of Adventism*, s. 10. Hagerstown, MD: Review and Herald Publishing Association, 2008.

andre avsnitt i Vitnesbyrdene, og gå videre med å lære en blanding av sannhet og løgn som ikke er til nytte for menigheten.

Nettopp dette hendte ut gjennom hele 1890-tallet, og det skjedde igjen i 1910- og -20-årene. Det kostet bl.a. W. W. Prescott og A. G. Daniells dyrt, som begge måtte gå fra sine respektive stillinger. Noen har til og med observert at noe tilsvarende skjer i dag. W. C. White fortsetter:

La oss unngå å godta noe menneske eller gruppe av mennesker som tar et gitt omstridt avsnitt i Vitnesbyrdene og legger inn sitt eget syn på hva det betyr i det sterkeste mulige lys, og sier at «personer med innflytelse i samfunnet» som ikke er enige, «kjemper for at det ikke betyr det som står», og at deres synspunkter motsier Vitnesbyrdene. [Her siterer han fra den såkalte Smith-Gilbert pamfletten.]

W. C. White konkluderte slik: «Vi kan avgjort ikke gi vårt bifall til å behandle Vitnesbyrdene og brødrene med slike metoder.»⁷⁰

Hvorfor dvele ved slik destruktiv oppførsel? Fordi det som skjedde da, fremdeles skjer i dag. Dessverre ser man fremdeles de samme tendensene i moderne tid. Mange stigmatiserer sine medsøsken på grunn av ulike oppfatninger. Stemplet «avvikler» eller «frafallen» henger noen ganger meget løst. Og ofte ut fra helt gale premisser. Man elsker ikke alltid sin neste som man burde.

Pastor Charles Bradford holdt en tale på Loma Linda-universitetet 12. mars 2005. I denne sa han bl.a. dette:

To live above with the saints in love,
ah, that will be glory.
But to live below with the saints I know,
Ah, that's another story.

Å leve der oppe med de hellige i kjærlighet
Åh, det vil bli herlig.
Men jeg vet at å leve med de hellige her nede
Åh, det er en annen historie.

Avslutning

Det er et bibelsk krav at vi elsker både Gud og vår neste. Den vanlige oppfatningen av syvendedags adventistenes læremessige særtrekk er sabbaten, helligdommen og profetier. La oss avslutningsvis igjen se på kombinasjonen helligdommen / profetier. Er denne kombinasjonen Kristussentrert?

Helligdommen -- profetier

A: Korset. Årstallet er forutsagt i Daniel 9 (de 70 uker).

B: Arken / Nådestolen. Årstallet er forutsagt i Daniel 8 (de 2300 dagene).

På bakgrunn av dette kan man gjenta spørsmålet: Er adventismen og dens doktrinære landemerker / søyler -- profetiene inkludert -- kristussentrerte?

⁷⁰ W. C. White: Brev til James Edson White, datert 1. juni 1910. Uthevelsene er lagt til.

Vår tro angående budskapene til den første, annen og tredje engel var korrekt. De store veimerkene vi har passert er urokkelige. Selv om hele helvetes hær vil prøve å rive vekk grunnvollen for dem, og triumfere i troen på at de har lyktes, har de likevel ikke lyktes. Disse sannhetens søyler står fast som evige fjell, upåvirket av alle menneskers anstrengelser sammen med Satan og hans hær. (...)

Guds folk må nå ha sitt blikk festet på den himmelske helligdom, hvor den siste tjenesten til vår store øversteprest i domsarbeidet finner sted -- hvor han går i forbønn for sitt folk.⁷¹

Vi har tidligere sitert Arthur L. White på at alle de profetiske tolkningene heller ikke er inkludert i landemerkene. La os avslutningsvis likevel se et øyeblikk på disse og se nærmere på hva som er det virkelige sentrum i disse.

Hendelser og profetier i Daniel	
Kapittel	Bevis på seier
1. Kongens mat	De så sunnere ut på 10 dager - v.14. Gud ga kunnskap og kyndighet - v.15. Ti ganger visere - v.20
3. Ildovnen	Menneskesønn, gudesønn - v.25.
4. Nebukadnesars vanvidd	Lover, priser og ærer himmelens konge - v.37.
6. Løvehulen	Guds engel - v.23.
***	***
2. Gudebildet	Steinen - v.34,35. Ikke med menneskehender - v. 34.
5. Festen	Skriften på veggen. Ikke menneskehånd - v.5; 25-28.
7. De fire dyr - lille horn	Den gamle av dager kom - v.22. Retten ble satt - v. 26,27.
8. Væren, bukken og helligdommen	Helligdommen får sin rett - v.14. Kongen (det lille horn) knuses uten menneskehånd - v. 25.
9. De 70 ukene	Messias - v.24,27.
10. Synet ved Tigris	Mikael - v.15,20.
11. Verdensrikene	Undergang - v.45
12. Endetiden	Ved Mikael - 12,1.

⁷¹ Ellen G. White: *Life Sketches*, s. 278 (1915-utgaven).

Profetier i Åpenbaringen

Kapittel	Bevis på seier
1. Jesu Kristi åpenbaring	Menneskesønnen åpenbarer seg - v. 1. Kommer med skyen - v.7,8. Den totale kontroll - v.13-20.
2. og 3. De syv menigheter	Løfte om seier for hver av dem.
4.-7. De syv segl	Lammet seirer.
8.-11. De syv basuner	Herredømmet tilhører vår Herre og hans salvede - 11,15.
12.-14. Den store kampen	Dragen kastes ned - 12,9. Gud seier - 12,10-12. Den siste innhøstningen - 14,14-19.
15.-16. De syv skålene - plagene	Moses' sang - 15,3.4. Rettferdig dom - 16,5-7.
17.-19. Babylons fall	
19.-22. Seierssangen, Jesu gjenkomst, Den nye jord	Steinen (kvernsteinen) kastet i havet - 18,21.

På bakgrunn av tabellene ovenfor kan det være på sin plass å stille noen få spørsmål. Hvem er menneskesønnen, steinen, hånden som skrev på veggen? Hvem er dommeren og forsvareren, Messias, Mikael, Lammet og den salvede? Er dette betegnelser som på en eller annen måte peker på Jesus Kristus?

I så fall er alle profetiene i Daniel og Åpenbaringen Kristus-sentrerte - og dermed også våre tolkninger av disse -- vel å merke dersom de blir rett fremstilt. Dette er en direkte utfordring til Kai Arasola og andre likesinnede. Som nevnt innledningsvis presterte han å hevde at William Millers profetiske tolkningsregler og budskap ikke var Kristus-sentrert!

Det er sagt at hvis adventismen mister sitt endetidsperspektiv, så har den mistet sin eksistensberettigelse både som menighet og utdannessystem. Det blir feil å kvitte seg med endetidsforkynnelsen og heller forkynne «evangeliet» når endetidsforkynnelsen rett forstått er evangeliet. Å ikke se denne sammenhengen kan være katastrofalt. Legg merke til at de tre englers budskap er både det evige evangelium og den siste forkynnelse før Jesu gjenkomst. Og i denne sammenheng verdt å legge merke til at dette selvfølgelig er Kristus-sentrert fra først til sist.

Utelukker en tradisjonell endetidsforkynnelse og det å være kristen hverandre gjensidig? Neppe -- særlig ikke hvis man ser hen til de tre englers budskap. Dette er selve marginen i definisjonen av hvem vi er og hvor vi går.

Min far sa alltid: «Glem aldri profetiene, Terje! Profetiene dreier seg om Jesus Kristus.» Dette er en oppfordring som er verdt å huske.

Men vi må finne balansen mellom det i vårt trossystem som gjør oss kristne og det som gjør oss til adventister. Det er ingen naturligvis motsetninger her. Vi må bare finne ut av hvordan

de passer sammen. Det er liten risiko forbundet med å legge noe til forståelsen av det etablerte så lenge den er basert på Ordet og er Kristus-sentrert. Da blir den bare bedre.

Men i denne prosessen er det ett ufravikelig bibelsk krav: At vi elsker både Gud og VÅR NESTE.

Ellen Whites siste ord

Vanligvis legger man stor vekt på en persons siste ord. Hvis vedkommende er klar, kan vi håpe på få deres liv fremstilt i et nøtteskall, deres livserfaring og kanskje deres oppsummering om hva som betyr noe. Hva med Ellen White? Hva var det som veide tyngst i henne vektskål når livet nærmet seg slutten?

I 1909 fylte hun 82 år. Det året skulle Generalkonferensens hovedsesjon være i Washington, D. C. Her talte hun flere ganger, men det er særlig det siste møtet hun hadde som er minneverdig i denne sammenheng. Dette var kveldsmøtet søndag 6. juni 1909.

Med skjelvende lepper og en stemme som var preget av dyp bevegelse, forsikret hun predikantene og andre arbeidere om at Gud elsker dem, og at Jesus gleder seg over å gjøre midlertjeneste til deres fordel. Mange var dypt rørt. Hun avsluttet sin tale med følgende ord:

Brødre, vi skal skilles for en liten stund, men la oss ikke glemme hva vi har hørt på dette møtet. La oss gå fremad i den Allmektiges kraft idet vi tar i betraktning de gledene som ligger foran oss når vi ser hans ansikt i Guds rike, som vi aldri mer skal forlate. La oss huske på at vi skal være delaktige i den guddommelige natur og at Guds engler er rett ved siden av oss, at vi ikke behøver å bli overrumplet av synd. La oss sende våre begjæringer opp til Guds trone i denne fristelsens tid, og i tro gripe fatt i hans guddommelige kraft.

Jeg ber Gud som at dette må være erfaringen til hver eneste en av oss, og at vi alle må bli herliggjort sammen på Guds store dag.⁷²

Slik sluttet den siste talen Ellen White holdt ved noen hovedsesjon for Generalkonferensen. Da hun hadde gjort seg ferdig med sin tale og var på vei ned fra plattformen, stoppet hun plutselig opp og gikk tilbake til talerstolen. «Hun åpnet boken [Bibelen] og holdt den frem med hender som skalv av alderdom. Så sa hun: 'Brødre og søstre, jeg anbefaler dere denne boken.' Uten å si noe mer, lukket hun boken og gikk ned av plattformen. Det var hennes siste ord i en generalforsamling.»⁷³

Det siste sitatet er ikke fra Ellen White selv, men William Spicers øyenvitneskildring fra avslutningen av Ellen Whites siste tale. Slik kom hennes siste ord til menighetens ledere som var offisielt samlet til hovedsesjonen, til å bli et budskap der hun oppløftet Guds ord og fokuserte på Jesu midlertjeneste til fordel for sine barn.

Fem år senere skrev hun sitt siste vitnesbyrd til en kjær venn. Dette fikk overskriften «Det seirende liv», og ble skrevet fra sanatoriet i St. Helena i California 14. juni 1914.

⁷² Ellen G. White: Manuskript MS-049-1909. Sitert i Arthur L. White: *Ellen G. White*, bind 6, s. 197. Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1982,

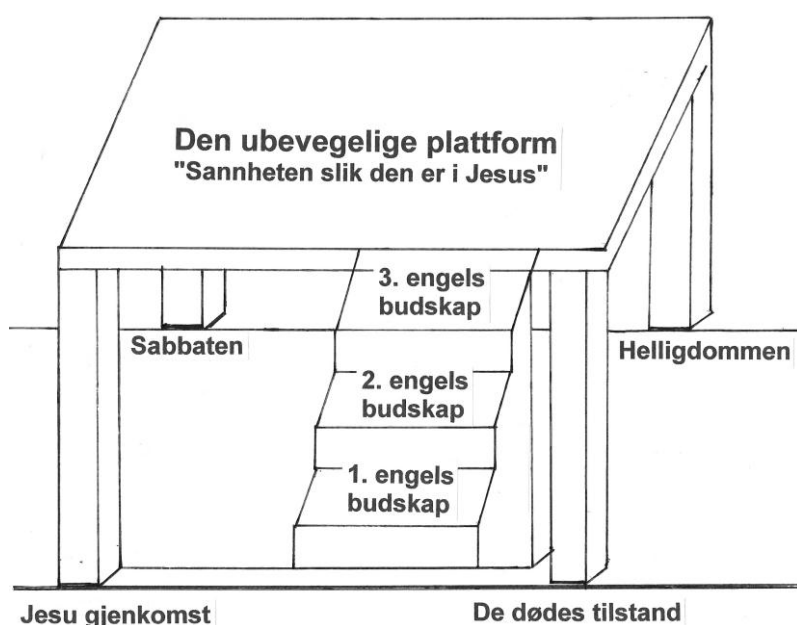
⁷³ W. A. Spicer: *The Spirit of Prophecy in the Advent Movement*, s. 30. Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1937.

I dette siste budskapet skriver Ellen White om det seirende livet. Det hun egentlig vil fortelle denne vennen og alle andre som sliter på ulike måter, er at kristendommen ikke dreier seg på mye om oss som den dreier seg om Jesus og hva han gjør for oss. Og Jesus elsker oss med en kjærlighet som er like sterk og konstant som hele himmelen.⁷⁴

Tretten måneder senere var Ellen White kommet til slutten av sitt liv. Den 9. juli 1915 satt sønnen, Willie, ved sengekanten hennes. Da hvisket hun: «Jeg vet på hvem jeg har trodd.» Så tjet hun. Uken etter trakk hun sitt siste sukk.

* * * * *

Plattformen, søylene og trinnene

EGWs egen tolkning av figuren:⁷⁵

- **Den ubevegelige plattform.** EW 258, 259.
- **Sannheten slik den er i Jesus.** RH 3. juni 1890.
- **De fire søyler.** CW 30.
- **Tre trinn -- de tre englers budskap.** Ev 224 [Ms 125, 1907].

- Skulle du ønske ytterligere informasjon, kan du bare kontakte meg. Enten på hjemmetelefon 38 04 60 73 (tryggest på kveldstid) eller på e-post terje.joh@online.no.

⁷⁴ Ellen G. White: *Testimonies to Ministers and Gospel Workers*, s. 516-520.

⁷⁵ Tegningen er hentet fra Roger W. Coon: *The Great Visions of Ellen G. White*, s. 45. Hagerstown, MD: Review and Herald Publishing Association, 1992.